

Nr 207.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående vissa sjukvårds- och förlägningsfrågor i Karlskrona; given Stockholms slott den 9 april 1943.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt under punkterna I och II.

GUSTAF.

Per Edvin Sköld.

Utdrag av protokollet över försvarsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 9 april 1943.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, ERIKSSON, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER, GJÖRES, EWERLÖF.

Chefen för försvarsdepartementet, statsrådet Sköld, anmäler, efter gemensam beredning med cheferna för social- och finansdepartementen, vissa sjukvårds- och förlägningsfrågor i Karlskrona samt anför därutinnan följande.

I. Anordnande av ett samarbetssjukhus för civila och militära patienter i Karlskrona.

I. Inledning.

I årets statsverksproposition (bilagan fjärde huvudtiteln, punkten 72) har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att, i avvidan på särskild proposition i ämnet, till Marinen: Bidrag till utbyggnad av länslasarettet i Karlskrona för

budgetåret 1943/44 beräkna ett reservationsanslag av 500,000 kronor. Jag anholder nu att få återkomma till denna fråga.

I Karlskrona finnas för närvarande två självständiga sjukvårdsinrättningar, nämligen länslasarettet och marinens sjukhus. Länslasarettet, som äges och drives av Blekinge läns landsting, uppfördes i början av 1920-talet och ombyggdes i mitten av 1930-talet. Marinens sjukhus, vilket uppfördes vid sekelskiftet, har statsverket såsom huvudman. Sjukhuset är avsett för beredande av sjukhusvård åt militär personal ävensom marinen tillhörande civil personal såsom arbetarna vid Karlskrona örlogsvarv.

Frågan om uppförande av nytt militärsjukhus i Karlskrona eller om- och tillbyggnad av det nuvarande sjukhuset har sedan ett tiotal år tillbaka stått på dagordningen. Att frågan ännu icke fått sin lösning har väsentligen varit beroende därpå, att spørsmålet om ett samarbete med den civila sjukvården varit aktuellt på grund av en framställning år 1930 från direktionen för länslasarettet i Karlskrona. År 1932 anmodade Blekinge läns landsting sitt förvaltningsutskott att träda i underhandling med vederbörande militära och andra myndigheter rörande åvägabringande av samarbete mellan den civila och den militära sjukvården inom länet. Med anledning härav uppdrog förvaltningsutskottet åt en kommitté att verkställa utredning i ärendet. Kommittén avgav sitt betänkande i ärendet den 11 juli 1935. Kommittén fann den verkställda utredningen giva vid handen, att lösandet av frågan om ökade platsmöjligheter för den civila sjukvården i samarbete med marinens sjukhus skulle innebära en ur såväl organisatorisk som ekonomisk synpunkt som även med hänsyn till sjukvården avgjort sämre lösning än den, som skulle erhållas genom utbyggande av länslasarettet i Karlskrona.

Då sålunda samarbetsfrågan för det dåvarande förlorat sin aktualitet bemyndigade Kungl. Maj:t den 27 maj 1938 marinförvaltningen att för utredning rörande modernisering av marinens sjukvårdsinrättningar i Karlskrona anlita lämplig arkitekt. Vid behandlingen av det av denne utarbetade förslaget föreslog emellertid medicinalstyrelsen, att innan slutlig ställning toges till frågan om och i vilken utsträckning marinens sjukhus i Karlskrona skulle moderniseras, utredning måtte verkställas angående möjligheten och lämpligheten av att utbygga länslasarettet i Karlskrona till såväl ett verkligt centrallasarett för Blekinge län som ock ett samarbetssjukhus för civila och militära patienter efter mönster av arméns garnisonssjukhus.

Efter viss ytterligare beredning av detta förslag bemyndigade Kungl. Maj:t den 17 februari 1939 marinförvaltningen att utse delegerade för ämbetsverket att i samråd med representanter för Blekinge läns landsting verkställa utredning angående förutsättningarna för en sammanslagning av marinens sjukhus med länslasarettet i Karlskrona m. m.

De ifrågavarande delegerade överlämnade den 23 juli 1940 till Blekinge läns landsting ett betänkande med utredning och förslag angående sammanslagning av marinens sjukhus med länslasarettet i Karlskrona samt det sistnämndas utbyggande till centrallasarett. Betänkandet behandlades av urtima möte med Blekinge läns landsting den 28 och den 29 november 1940. Lands-

tinget beslöt i enlighet med hemställan av dess förvaltningsutskott att *dels* i princip uttala sig för ett samarbete med marinen, *dels* uppdraga åt förvaltningsutskottet att i egenskap av sjukhusberedning med vederbörlig hänsyn till såväl landstingets ekonomiska möjligheter som sjukvårdsbehovet företaga fortsatt utredning, varvid jämväl frågan om ordnandet av epidemisjukvården inom länet borde upptagas till förutsättningslös utredning, *dels ock* bemyndiga förvaltningsutskottet att träda i de förhandlingar med vederbörlig statsmyndighet, som kunde ifrågakomma, samt att snarast möjligt för landstinget framlägga förslag i ärendet.

Under erinran om vad sålunda förekommit hemställde förvaltningsutskottet i skrivelse den 21 december 1940, att Kungl. Maj:t måtte ej mindre uppdraga åt en särskild kommitté, bestående av lika antal representanter för kronan och landstinget, att verkställa ytterligare utredning av frågan om de ekonomiska och organisatoriska betingelserna för en sammanslagning av marinens sjukhusvård i Karlskrona och landstingets sjukhusvård, än även utse ordförande i kommittén.

Med anledning av vad i ärendet förekommit bemyndigade Kungl. Maj:t den 14 mars 1941 chefen för försvarsdepartementet att tillkalla ledamoten av riksdagen andra kammare J. E. G. Fast att såsom sakkunnig leda den ytterligare utredning genom representanter för kronan och Blekinge läns landsting om en sammanslagning av marinens sjukhusvård i Karlskrona med landstingets sjukhusvård, som avsåges i landstingets förvaltningsutskotts skrivelse den 21 december 1940; och skulle Fast äga hos marinförvaltningen och förvaltningsutskottet göra framställning om utseende av vardera två representanter för kronan och landstinget att delta i utredningen.

Med skrivelser till chefen för försvarsdepartementet och Blekinge läns landsting den 20 juli 1942 har den sakkunnige överlämnat ett betänkande med förslag till organisation av marinsjukvården och landstingssjukvården i Karlskrona.¹⁾

2. Den sakkunniges förslag.

Efter ett konstaterande av de stora fördelar ur såväl statens som landstingets synpunkt, som ett samarbete på sjukhusvårdens område i Karlskrona skulle medföra, har den sakkunnige förordnat, att sådant samarbete måtte komma till stånd. Ur olika synpunkter har den sakkunnige funnit detta samarbete böra genomföras på det sättet, att länslasarettet i Karlskrona utbygges till ett samarbetssjukhus och centrallasarett i vedertagen mening med landstinget såsom huvudman.

Med stöd av ingående undersökningar rörande såväl behovet av militära och civila vårdplatser å det tilltänkta samarbetssjukhuset som behovet av speciella institutioner för sjukhusets utbyggande till centrallasarett har den

¹⁾ Representanter i utredningen voro för marinförvaltningen kommandören C. H. F. V. G. Ekman och överläkaren, med. dr C. Crafoord samt för Blekinge läns landsting ledamoten av riksdagens andra kammare A. Åson Törnkvist, Karlskrona, och ledamoten av riksdagens första kammare V. H. Thörnberg, Ronneby. Sedan Thörnberg avlidit i februari 1942 inträdde i hans ställe såsom representant för landstinget kaptenen C. L. Svensson, Karlskrona.

sakkunnige förordat följande patientfördelning och specialavdelningar vid sjukhuset.

Avdelning	Nuvarande läns- lasarettet		Samarbetssjukhuset			
	Antal	Totalt antal	Antal	Totalt antal	Civila	Militära
<i>Kirurgisk avdelning</i>	—	142	—	153	113	40
Allmänna platser	129	—	140	—	—	—
Enskilda platser	13	—	13	—	—	—
<i>Medicinsk avdelning</i>	—	100	—	185	92	93
Allmänna platser	80	—	165	—	—	—
Enskilda platser	20	—	20	—	—	—
<i>Ögonavdelning</i>	—	12	—	16	15	1
<i>Öronavdelning</i>	—	—	—	25	20	5
<i>Barnbördsavdelning</i>	—	18	—	31	31	—
<i>Avdelning för väntande barn- bördspatienter</i>	—	—	—	5	5	—
<i>Gynekologisk avdelning</i>	—	—	—	20	20	—
<i>Barnavdelning</i>	—	—	—	22	22	—
<i>Isoleringsavdelning</i>	—	—	—	21	12	9
<i>Personalsjukavdelning</i>	—	—	—	8	5	3
	—	272	—	486	335	151
<i>Epidemisjukhus</i>	—	—	—	74	58	16
<i>Beredskapsavdelning</i>	—	—	—	40	—	40
	—	272	—	600	393	207

Programmet för Karlskronalasaarettets utbyggande enligt den sakkunniges förslag omfattar förutom de allmänna avdelningar och specialavdelningar, som framgå av nyss intagna tablå, följande särskilda institutioner, nämligen lokaler för social kuratorverksamhet, mödra- och barnavårdscentral av typ I, centraltandpoliklinik, centrallaboratorium, utbyggnad av likförvaringsrum, utökning av kök samt tvättinrättning, nybyggnad av panncentral och personalbostäder, varjämte skyddsrumsförfrågan bland annat beaktats vid kulvertanordningarnas utformning.

Beträffande riktlinjerna för det av den sakkunnige förordade, i skissritningar av arkitekten Nils Grep, Stockholm, åskådliggjorda byggnadsprogrammet för det tilltänkta samarbetssjukhuset har den sakkunnige anfört följande.

Grundtanken för utredningens undersökningar i avseende å den byggnadstekniska lösningen av det förut angivna principprogrammet för Karlskronalasaarettets utbyggnad hade med hänsyn till det utredningen lämnade uppdraget varit att inom en så snäv kostnadsram som möjligt vinna ett godtagbart resultat i sjukhustekniskt avseende. De svårigheter som härutinnan mött hade främst hänfört sig till det nuvarande lasarettensområdets starkt kuperade

terräng. Utredningen hade därför måst sträva till att i görligaste mån undvika en sådan byggnadsplanering, som skulle påkalla vidlyftigare sprängnings- och nivelleringsarbeten. Utredningen hade för sådant ändamål haft att överväga, huruvida åtminstone icke vissa till utbyggnadsprogrammet hörande lokaler skulle kunna förläggas till annan plats än själva sjukhusområdet. Då det härvidlag visat sig möjligt och lämpligt att förlägga bostadsbyggnaderna för sköterskor och biträden m. m. utom lasaretsområdet, hade utredningen icke tvekat att förorda en dylik lösning.

Givetvis hade det icke varit tillräckligt att för nödiga besparingars vinande stanna vid nyss antydda åtgärder. För mötande av den fortskridande prisstegringen å byggnadsmaterialier och arbeten och för möjliggörande härutöver av en reell nedskärning av kostnaderna för byggnadsprogrammets realiserande i förhållande till den tidigare kommitténs förslag hade utredningen därjämte beaktat de direktiv för besparingsarbetet i avseende å den statliga byggnadsverksamheten, som angivits av cheferna för försvars- och kommunikationsdepartementen i diktamen till statsrådsprotokollet den 1 augusti 1940 och som låge till grund för de nu verk samma 1940 års militära och civila byggnadsutredningars arbete.

Vid byggnadsprogrammets utformning hade utredningen emellertid icke kunnat undgå att finna, att ett besparingsarbete utefter nyss antydda riktlinjer icke kunde drivas utöver en viss gräns. Denna gräns betingades i själva verket därav, att byggnadsplaneringen stode i ett oupplösligt samband med sjukhusdriftens rationalisering. I den mån i och för sig möjliga besparingar i avseende å byggnadsprogrammets utformning icke förordats av utredningen hade detta sin grund i överväganden av antytt slag. Stöd för detta ståndpunktstagande hade utredningen funnit i det förhållandet, att särskilt inom sjukvårdsväsendet driftkostnaderna spelade en dominerande roll, och att därför en byggnadsplanering måste taga sikte på möjligheterna att sänka nämnda kostnader. Den tendens att skjuta driftsrationaliseringen vid sjukhusen i förgrunden vid besparingsarbetet, som på senare tid gjort sig gällande, talade ock i denna riktning. Utredningen ville därvid erinra om det besparingsförslag, som den 10 december 1941 framlagts av inom besparingsberedningen tillkallade sakkunniga rörande driften vid karolinska sjukhuset och serafimerlasarettet (jfr propositionen 1942: 288 angående anslag till vissa undervisningssjukhus m. m.).

Det av den sakkunnige i anslutning till de antydda riktlinjerna utformade byggnadsprogrammet framgår närmare av handlingarna i ärendet ävensom av förenämnda vid betänkandet fogade skissritningar av arkitekten Grep.

Kostnaderna för byggnadsprogrammet ha av den sakkunnige beräknats i enlighet med följande sammanställning.

Kirurgisk paviljong (byggnad nr I)	kronor	60,000
Medicinsk paviljong (byggnad nr II)	»	5,000
Operationspaviljong (byggnad nr III)	»	76,000
Mottagningsavdelning (byggnaderna nr: IV, V och XI) ...	»	258,000
Administrationsbyggnad (byggnad nr VI)	»	11,000
Ekonomibyggnad (byggnad nr VII)	»	533,000
Kapell och obduktionsrum (byggnad nr VIII)	»	39,000
Panncentral (byggnad nr XII)	»	490,000
Specialpaviljong (byggnad nr XIII)	»	1,656,000
Epidemisjukhus (byggnad nr XIV)	»	310,000
Epidemiobservationspaviljong (byggnad nr XV)	»	311,000
Portvaktsbyggnad (byggnad nr XVI)	»	37,000

Kulvertförbindelser	kronor	90,000
Huvudledningar för vatten och avlopp för byggnader å lasarettssområdet	»	71,000
Rörgravar för byggnader å lasarettssområdet	»	30,000
Elektrisk ytterbelysning	»	3,000
Planering	»	50,000
Stängsel	»	10,000
Föreståndarinnehem och samlingslokaler	»	150,000
Två sköterskehem å 156,000 kronor	»	312,000
Tre biträdeshem å 154,000 kronor	»	462,000
Huvudledningar för vatten och avlopp för bostadsområdet ...	»	43,000
Rörgravar för bostadsområdet	»	33,000
Summa kronor		5,040,000

I de särskilda posterna äro inräknade nödiga belopp för administrationskostnader och oförutsedda utgifter men däremot icke kostnaderna för anskaffning av linoleummattor.

Beträffande de beräknade kostnaderna för anskaffning av inventarier till det utbyggda lasarettet har den sakkunnige anfört följande.

Utredningen hade med ledning av vissa inhämtade uppgifter preliminärt uppskattat kostnaderna för nyanskaffning av inventarier för det utvidgade länslasarettet till lågt räknat 825,000 kronor. Härvid hade emellertid utredningen icke räknat med övertagande av några inventarier från marinens sjukhus. I den mån detta visade sig möjligt och lämpligt — något som efter detaljundersökningar torde få avgöras av Blekinge läns landsting i egenskap av det blivande samarbetssjukhusets huvudman i samråd med marinförvaltningen — kunde det ovan angivna beloppet komma att sänkas.

Utredningen finge i detta sammanhang slutligen erinra, att på sätt angivits vid beräkningen av byggnadskostnaderna i dessa icke inberäknats utgifterna för anskaffning av linoleummattor. Bestridandet av dessa utgifter, vars storlek icke nu med någon grad av bestämdhet kunnat angivas, torde få bliva föremål för en sedermera skeende uppgörelse mellan landstinget och staten.

I ett följande avsnitt av betänkandet har den sakkunnige till behandling upptagit frågan om fördelningen av ovanstående kostnader på staten och landstinget. Efter att ha erinrat att i det år 1940 framlagda förslaget räknats med att statsverket skulle bestrida kostnaderna för den då aktuella utbyggnaden av Karlskronalasersettet i dess helhet, har den sakkunnige framhållit, att det av honom förordade byggnadsprogrammet i olikhet med det år 1940 framlagda vore avsett att realiseras i ett sammanhang och icke i olika, till tiden vitt skilda etapper. En fördelning i enlighet med 1940 års förslag — enligt vilken första etappen, betingad av övertagandet av det marina patientklientelet, helt skulle finansieras av statsmedel — har den sakkunnige för denskull funnit icke kunna ifrågakomma. Den sakkunnige har i stället föreslagit, att byggnadskostnaderna skulle beträffande varje särskild, i programmet ingående ny- eller ombyggnad fördelas i huvudsak efter patientantalet å det utbyggda lasarettet. Vissa avvikelser från denna grundregel ha emellertid föreslagits.

Sålunda skulle statsverket gälda huvudparten av kostnaderna för utbygg-

naden av lasarettets ekonomiavdelning och panncentral. Såsom skäl härför har åberopats, att denna avdelning vore tillräckligt stor för att utan större förändringar kunna bära den merbelastning, som skulle följa av lasarettets utbyggande endast för landstingets behov, och att som följd härav utbyggnaden till huvudsaklig del måste anses nödvändiggjord genom tillkomsten av det militära patientklientelet.

Vidare skulle i olikhet mot vad som eljest författningsenligt gäller statsverket gälda viss del av kostnaderna för uppförande av ett nytt epidemisjukhus å lasarettstomten. Beträffande de skäl, som föranlett den sakkunnige till detta ställningstagande, må här anföras följande.

Enligt 23 § epidemilagen åtnjuter person, som inom epidemidistrikt insjuknat i sådan sjukdom, som i 2 § 1 mom. samma lag sägs, kostnadsfritt vård och underhåll i allmänt rum å epidemisjukhus och å sådan tillfällig sjukvårdslokal, som i 18 § omförmäles. Kostnaden för ifrågavarande vård och underhåll gäldas av epidemidistriktet. Uttrycket »person, som inom epidemidistriktet insjuknat etc.» tolkas i praxis på det sättet, att såsom dylik person även anses utom epidemidistriktet mantalsskrivna värnpliktiga, tillhörande regemente förlagt utom distriktet, vilka för övningars bedrivande vistas inom distriktet (Kungl. Maj:ts utslag den 19 december 1924). För driften av epidemisjukhus utgår enligt 2 § kungörelsen den 5 maj 1939 (nr 668) statsbidrag med två kronor för dag och varje kostnadsfritt vårdad sjuk. Av de förut anförda bestämmelserna i epidemilagen blir en följd, att epidemidistrikts ersättning för epidemivård av militärpersoner utan avseende å dessas mantalskrivningsort stannar vid nyssnämnda belopp av två kronor för dag.¹

Under erinran härom har den sakkunnige anfört följande.

I flertalet fall saknade nu angivna omständighet nämnvärd praktisk eller ekonomisk betydelse. Förhållandet bleve emellertid ett annat i de fall, där ett större antal militär personal stadigvarande förlagts inom ett mindre eller ekonomiskt svagare epidemidistrikt. Då kunde kostnaderna för epidemivård åt den militära personalen såväl i avseende å engångsutgifter som beträffande driftkostnader komma att bliva relativt betungande. — Utredningen hade jämväl beaktat risken av att å orter, där större militära kontingenter vore permanent förlagda, epidemier måhända kunde erhålla större spridning än annorstädes. Detta förhållande torde i viss mån kunna oförmånligt påverka även belastningen av den civila epidemivården å nyssnämnda orter.

Förhållanden av nu antydd beskaffenhet hade utredningen funnit vara förhanden beträffande Blekinge läns landstings epidemivård för marinens personal i Karlskrona. Med hänsyn härtill hade utredningen övervägt, huruvida icke vissa lättnader skulle kunna i en eller annan form beredas landstinget i förevarande avseende. Tre olika utvägar stode härvidlag till buds, nämligen dels högre statsbidrag till inrättandet av det antal epidemiplatser, som kunde anses erforderligt för marinens personal, än vad som utginge enligt nu gällande, i kungörelsen den 7 september 1920 (nr 667) fastställda

¹) Härvid bortses från att under nu rådande särskilda förhållanden på grund av bestämmelserna i 9 § 3 mom. 4 st. lagen den 22 juni 1939 (nr 310) om sjukhusvård vid krig eller krigsfara kostnaderna för bland annat epidemivård åt militärpersonal gäldas efter andra normer.

grunder, dels högre statsbidrag för driften av det för mottagande av marinens epidemiskt sjuka upplåtna epidemisjukhuset än som utginge enligt bestämmelserna i förenämnda kungörelse den 5 maj 1939 (nr 668), dels ock slutligen en kombination av båda de nu antydda metoderna.

Ett bedömande av det föreliggande problemet fordrade till en början kännedom om fördelningen av epidemipatienterna på epidemisjukhuset i Karlskrona på civila och militära fall. Då utredningen gått att undersöka frågan om patientfördelningen å epidemisjukhuset hade utredningen först prövat epidemidistriktets (landstingsområdets) behov av permanenta platser. Antalet befintliga dylika platser uppginge för närvarande till 139, varav 54 å epidemisjukhuset i Karlskrona. Enligt vad landstingets representanter i utredningen framhållit föreläge från landstingets sida ett önskemål, att antalet permanenta epidemiplatser enligt den i 20 § andra stycket epidemilagen omförmälda planen bringades upp till en siffra, motsvarande en plats per ettusen invånare inom landstingsområdet. Då invånarantalet i området uppginge till omkring 145,000 personer, skulle således det ur landstingets synpunkt önskvärda platsantalet i förevarande avseende komma att uppgå till 145, eller en ökning med 6 platser i förhållande till det nuvarande antalet, 139. Landstingets representanter hade emellertid förklarat, att från landstingets sida hinder icke mötte mot att detta antal något modifierades, om och i den mån så skulle visa sig erforderligt av byggnadstekniska eller andra skäl.

Vad härefter anginge behovet av permanenta epidemiplatser för militär personal i Karlskrona utvisade en undersökning av beläggningen å det nuvarande epidemisjukhuset i staden under tioårsperioden 1932—1941 följande.

Å r	Militära patienter		Civila patienter	Summa
	antal	i procent av hela antalet patienter		
1932	13	19 procent	56	69
1933	33	27 ”	91	124
1934	5	6 ”	82	87
1935	63	51 ”	60	123
1936	13	18 ”	61	74
1937	23	14 ”	144	167
1938	29	12 ”	203	232
1939	399	23 ”	1,325	1,724
1940	135	27 ”	364	499
1941	181	26 ”	519	700
Medeltal	89	22 procent	290	379

Som av tablan framginge uppginge medeltalet militära patienter under de senaste åren till 89, eller 22 procent av hela antalet patienter. Räknade man allenast med sjuårsperioden 1932—1938, d. v. s. med rena fredsförhållanden, bleve antalet militära patienter 21 procent av hela antalet.

Med utgångspunkt från att det militära patientantalet å epidemisjukhuset under den före stormaktskrigets utbrott gällande marinorganisationen uppgått till genomsnittligt nyssnämnda siffra av 21 procent av hela patientantalet, att denna procentsats med hänsyn till beslutad ökning av marinens fredsorganisation kunde beräknas stiga till 25 å 30 procent, samt att landstingets behov av epidemiplatser i Karlskrona på sätt förut angivits beräknades till $(54 + 6 =) 60$, hade utredningen uppskattat behovet av permanenta epidemiplatser för marinens behov i Karlskrona till omkring 16. — — —

Utredningen återginge så till den tidigare berörda frågan om särskilda anordningar i ändamål att bereda Blekinge läns landsting lättnader i avseende å dess åligganden beträffande epidemivård åt militära patienter i Karlskrona. I denna del hade utredningen kommit till den uppfattningen, att den av de tidigare antydda vägarna härutinnan, som i första hand borde ifrågakomma, vore högre statsbidrag till inrättandet av det för marinen erforderliga antalet platser än som utginge enligt kungörelsen den 7 september 1920 (nr 667). Enligt utredningens förmenande borde således tillskapandet av de för marinen avsedda 16 platserna helt bestridas av statsmedel. Härför talade icke blott de tidigare anförda principiella synpunkterna utan jämväl det av marinmyndigheterna i olika sammanhang framförda kravet på en ganska avsevärd platsreserv för lindrigt infektiösa fall från marinen vid infektioner ombord etc. Detta krav hade utredningen funnit sig böra beakta i första hand genom förordande av att 40 beredskapsplatser inrymdes i programmet för länslasarettets utbyggnad. Utredningen hade emellertid beaktat, att i vissa lägen behov kunde uppstå för marinens del av ytterligare platser för nu angivna ändamål samt för sin del pekat på möjligheten att tillgodose detta ytterligare platsbehov med anlitande av epidemisjukhuset under de tider, då detta icke behövde tagas i anspråk för sitt egentliga ändamål. Då utredningen således förutsatt att det nya epidemisjukhuset i relativt stor omfattning komme att av marinen nyttjas för andra sjukvårdsändamål än epidemivård, hade det synts utredningen ligga nära till hands att angivna förmån för marinen delvis gottgjordes landstinget. Denna gottgörelse syntes lämpligen böra utformas på det sättet, att anordnandet av marinens 16 permanenta epidemiplatser såsom nyss föreslagits helt bestredes av statsmedel.

En lösning enligt nu förordade riktlinjer syntes kräva riksdagens medverkan icke endast beträffande anvisandet av erforderliga medel utan även i avseende å den ändring av de av riksdagen (proposition 1920: 146, riksdagens skrivelse nr 464) godkända principerna för bestämmande av statsbidrag för uppförande, inrättande och inlösen av epidemisjukhus, som ett godtagande av utredningens förslag i denna del innebure. Utredningen vore emellertid i detta sammanhang angelägen att betona, att den föreslagna lösningen utslutande toge sikte på de speciella förhållandena i föreliggande fall och icke i något avseende kunde betraktas som prejudicerande.

I överensstämmelse med det anförda har den sakkunnige i samband med kostnadsfördelningen föreslagit, att de kostnader för uppförande av det nya epidemisjukhuset, som belöpa på de för marinens behov avsedda 16 platserna, helt skulle gäldas av statsmedel.

Utöver de kostnader för vilka nu redogjorts har den sakkunnige ifrågasatt, att statsverket skulle gälda en viss engångsersättning för tillgången till lokalerna i det nuvarande länslasarettet, vilket kommer att utgöra stommen i det blivande samarbetssjukhuset. Härom har den sakkunnige närmare anfört följande.

Den i det föregående förordade fördelningen av kostnaderna för om- och tillbyggnaden av länslasarettet i Karlskrona hade utgått från såvitt möjligt exakta beräkningsgrunder. Det vore emellertid att märka, att en efter dylika grunder genomförd fördelning icke komme att bli fullt rättvis med hänsyn till att statsverket komme att genom det förordade sambandet beträffande sjukhusvården i Karlskrona erhålla tillgång till såväl vårdplatser som särskilda institutioner å det bestående länslasarettet. Det låge i sakens natur, att en ingående beräkning av de förmåner statsverket sålunda komme att

erhålla knappast kunde genomföras. Då det emellertid måste anses riktigt, att landstinget bereddes någon gottgörelse i angivna avseende, hade utredningen stannat vid att föreslå, att landstinget gottskreves *dels* ett belopp av 306,000 kronor innefattande den efter genomsnittligt 6,000 kronor per plats uppgående kostnaden för 41 kirurgiska och 10 medicinska platser, som marinen skulle erhålla i de nu befintliga lasarettbyggnaderna, *dels* ock 100,000 kronor, avseende beräknade kostnader för bostäder åt 1 lasarettsläkare, 1 underläkare samt del av sysslomansbostad. Det belopp landstinget i detta sammanhang skulle gottskrivas, uppginge således till sammanlagt (306,000 + 100,000 =) 406,000 kronor.

En sammanfattning av den nu förordade kostnadsfördelningen utvisar följande.

B y g g n a d	Statsverket kronor	Landstinget kronor
Nr I	24,825	35,175
Nr II	—	5,000
Nr III	23,600	52,400
N:ris IV, V och XI	58,000	200,000
Nr VI	11,000	—
Nr VII	483,000	50,000
Nr VIII	12,000	27,000
Nr XII	440,000	50,000
Nr XIII	591,400	1,064,600
N:ris XIV och XV	226,600	394,400
Nr XVI	13,500	23,500
Kulvertförbindelser	37,500	52,500
Ledningar, rörgravar m. m.	103,600	60,400
Personalbostäder	686,150	313,850
Summa	2,711,175	2,328,825
Avgår för landstinget	—	406,000
Tillkommer för statsverket	406,000	—
Summa summarum	3,117,175	1,922,825
	5,040,000	

Enligt sammanställningen skulle således statsverkets totala andel i kostnaderna för länslasarettets i Karlskrona omvandling och utbyggnad till samarbetssjukhus uppgå till sammanlagt 3,117,175 kronor och landstingets andel i samma kostnader beräknas till 1,922,825 kronor.

Såsom allmänt omdöme om den föreslagna kostnadsfördelningen mellan kronan och landstinget har den sakkunnige anfört följande.

Genom det av utredningen förordade byggnadsprogrammets realiserande erhöles staten 207 nya vårdplatser förutom samma möjlighet att utnyttja centrallasarettet i övrigt som vid arméns samarbetssjukhus tillkomme vederbörande landsting, med allt vad detta innebure av möjligheter till högkvalificerad specialvård. Toges allenast de 207 nya vårdplatserna i betraktande, erhöles statsverket dessa för en kostnad av (3,117,175 : 207 =) i runt tal 15,000 kronor per plats. Då byggnadskostnaden per plats å motsvarande sjukvårdsinrättningar numera i allmänhet beräknades till omkring 20,000 kronor, torde den ifrågasatta uppgörelsen kunna betecknas såsom förmånlig för statsverket. För landstinget syntes den förordade kostnadsfördelningen jämväl

få anses förmånlig, i det att tillfälle därigenom bjödes landstinget att för en betydligt mindre kostnad än vad den tidigare kommittén räknat med få sin centrallasaretsfråga löst.

Vad angår kostnaderna för anskaffning av inventarier för det utbyggda lasarettet har den sakkunnige anfört följande.

Vid den i det föregående behandlade kostnadsfördelningen hade utredningen bortsett från kostnaderna för inventarieanskaffning för länslasarettet. I nuvarande läge vore det knappast möjligt att härutinnan framlägga ett siffermässigt bestämt förslag. Härtill komme att medel för inventarieanskaffning icke behövde anvisas i samband med finansieringen av byggnadsprogrammet. Utredningen förordade därför, att dessa kostnader fördelades sålunda, att statsverket gäldade kostnaderna för de inventarier, som beräknades belöpa å det antal vårdplatser kronan komme att erhålla å det utvidgade länslasarettet med undantag för epidemiplatserna. Med bortseende från värdet å eventuellt från marinsjukhuset övertagna inventarier samt från kostnaderna för anskaffning av erforderliga linoleummattor beräknade utredningen den approximativa kostnaden för statsverket i denna del till omkring 485,000 kronor.

I det följande har den sakkunnige till behandling upptagit vissa ekonomiska och organisatoriska frågor i samband med den tilltänkta sjukhusutvidgningen. Sålunda har den sakkunnige till en början uppgjort ett förslag till avtal mellan kronan och Blekinge läns landsting om bestridandet av kostnaderna för erforderliga ny- och ombyggnader samt för anskaffning av inventarier. Detta förslagsavtal torde såsom bilaga (*Bil. A*) få fogas till statsrådsprotokollet i detta ärende.

Statens finansiella medverkan i det tilltänkta byggnadsföretaget, beräknad till avrundat 3,120,000 kronor, borde enligt den sakkunniges mening äga rum på det sättet, att de erforderliga medlen ställdes till förfogande genom anvisande av särskilt bidragsanslag över fjärde huvudtiteln, C. Försvarskrafterna, Marinen. Beloppet syntes kunna fördelas med omkring hälften på ett vart av budgetåren 1943/44 och 1944/45.

Vad beträffar sättet för bestridandet av samarbetssjukhusets driftkostnader har den sakkunnige framhållit, att huvudregeln i detta avseende borde gå ut på att landstinget skulle äga uppbära ersättning för vård och underhåll av militärpatienter å lasarettet på grundval av de verkliga driftkostnaderna sådana dessa framginge av den för året avgivna uppgiften angående inkomster och utgifter enligt medicinalstyrelsens formulär till bilaga B till årsberättelsen, på det sätt att kostnaderna fördelades mellan verkliga antalet underhållsdagar för samtliga under året å lasarettet vårdade patienter och till landstinget sedan erlades ersättning med det belopp, som belöpte på de på militärpatienterna fallande vårddagarna. Från denna huvudregel hade dock på grund av den stora ojämnhet, som utmärkte beläggningen med militärpatienter stadgats det undantag, att vissa mera fasta utgifter i stället fördelades på antalet ordinarie vårdplatser för militärpatienter, å ena, och ordinarie vårdplatser för civilpatienter, å andra sidan.

I ett vid betänkandet fogat avtalsförslag har den sakkunnige upptagit bestämmelser i enlighet med antydda riktlinjer. Förslagsavtalet torde såsom bilaga (*Bil. B*) få fogas till statsrådsprotokollet.

Den sakkunnige har i fortsättningen framhållit, att vid utformningen av det av honom förordade byggnadsprogrammet hänsyn tagits till behovet av lokaler för utbildning av sjukvårdsmanskap vid marinen.

Vad härefter angår organisationen av den militära medicinska sjukhusvården å samarbetssjukhuset har den sakkunnige inledningsvis framhållit, att 1940 års utredning räknade med att två parallella medicinska avdelningar skulle komma till stånd vid samarbetssjukhuset i Karlskrona, nämligen en för civila patienter och en för militära patienter. Till stöd för den sålunda föreslagna anordningen åberopade nämnda utredning *dels* de komplikationer av olika slag, som erfarenhetsmässigt uppkomme med två jämställda avdelningar, *dels* det militära intresset av nära kontakt med marinmyndigheterna i avseende å förekommande intyg o. s. v., *dels* och hänsyn till utbildningen av marinens sjukvårdare å samarbetssjukhuset. Samarbetskommittén betonade dock, att den av kommittén förordade lösningen icke helt medförde den fördel ur psykologisk synpunkt, som ett fullständigt likställande i alla avseenden mellan militära och civila patienter innebure.

För egen del har den sakkunnige i denna del anfört följande.

Den uppfattning av frågan om den militärmedicinska sjukhusvårdens organisation, åt vilken samarbetskommittén och förenämnda sakkunniga givit uttryck, kunde utredningen icke dela. Enligt utredningens mening måste nämligen hänsyn i första hand tagas till nödvändigheten av att för alla medborgare oavsett deras i detta sammanhang mindre betydelsefulla egenskap av civila eller militära bereda en så effektiv och högklassig sjukhusvård som möjligt. De militära ordnings- och expeditionssynpunkterna måste enligt utredningens förmenande i detta sammanhang komma i andra hand. Nu anförda synpunkter ledde till att största möjliga likformighet borde eftersträvas i avseende å ordnandet av sjukhusvården för marinens personal och civila patienter å samarbetssjukhuset i Karlskrona.

Med denna utgångspunkt funne utredningen, att ett organisatoriskt särskiljande av den medicinska vården å Karlskronasjukhuset på två avdelningar med skilda chefläkare icke borde komma till stånd, utan att denna vård borde äga rum inom en gemensam avdelning under chefskap av en civil lasarettsläkare. Emellertid vore det riktigt, att en medicinsk avdelning av den storleksordning, varom här vore fråga, icke kunde förestås av endast en lasarettsläkare. I likhet med vad fallet vore vid ett flertal andra större sjukvårdsinrättningar i riket borde spørsmålet om läkarvården vid samarbetssjukhusets medicinska avdelning lösas på det sättet, att till avdelningen knötes en *biträdande lasarettsläkare*. Då utredningen bortsett från det nyssanförda biträdde marinmyndigheternas önskemål om representation för den marinmedicinska sakkunskapen å det blivande samarbetssjukhuset, syntes den biträdande lasarettsläkaren å sjukhusets medicinska avdelning böra besitta den kompetens, som författningsenligt erfordrades för anställning såsom marinläkare.

Den biträdande lasarettsläkaren borde avlönas av statsmedel och placeras i lönegraden Ca 26 i militära avlöningsreglementet. I anslutning härtill har den sakkunnige betonat, att den av utredningen förordade anställningsformen för ifrågavarande biträdande överläkare vore betingad av i första hand sjukhusorganisatoriska och lönetekniska överväganden och icke avsåge, att vederbörandes tillhörighet till marinläkarkåren skulle markera en särställning i

något avseende i förhållande till det blivande samarbetssjukhusets civila, av landstinget avlönade läkare vare sig i avseende å kompetensfordringar — vilka borde vara desamma som för motsvarande civila läkare jämte dispensabel fordran på formell marinläkarkompetens — eller beträffande ställning i övrigt i förhållande till samarbetssjukhusets ledning eller huvudman.

Till behandling har den sakkunnige härefter upptagit frågan angående ianspråktagandet m. m. av nuvarande anställningshavare vid marinens sjukhus. Efter en på grundval av gällande personalförteckningar för marinen uppgjord redogörelse för omfattningen av denna personal har den sakkunnige anfört i huvudsak följande.

Beträffande erforderliga övergångsanordningar för denna personal i anledning av sammanslagningen av de båda sjukvårdsinrättningarna förutsattes vad anginge innehavaren av sjukhusläkarbefattningen, att denne bereddes tjänst inom annan del av marinläkarorganisationen, vilket icke syntes möta svårighet med hänsyn till kårens utökning i anledning av 1942 års försvarsbeslut. Skulle detta icke visa sig möjligt torde annan utväg icke stå till buds än vederbörandes överföring till övergångsstat. — Vad anginge övriga ordinarie befattningshavare vid sjukhuset — 1 maskinist och 1 eldare av 1. klass — torde svårighet icke möta att omplacera dessa till annan motsvarande befattning inom försvarsväsendet. Härutinnan torde det få ankomma på marinförvaltningen att träffa erforderliga åtgärder liksom även beträffande den personal vid sjukhuset, vilken innehade anställningsform såsom icke-ordinarie tjänstemän eller betjäningsspersonal.

Vidkommande slutligen arvodestagarna vid sjukhuset vore samtliga dessa med undantag för sjukgymnast och extra läkare innehavare av läkarbefattningar vid det nuvarande länslasarettet. För dessa arvodestagares del torde särskild åtgärd icke erfordras. Sjukgymnasten och extraläkaren torde böra uppsägas i vederbörlig ordning, då driften av det nya samarbetssjukhuset komme i gång.

Beträffande åter ianspråktagandet av vid sjukhuset anställd pensionerad underofficer finge utredningen erinra, att den tidigare utredningen förutsatt, att en befattning för sjukhusunderofficer skulle finnas vid samarbetssjukhuset. Dennes arbetsuppgifter angavos av nämnda utredning på grundval av vad som anförts i ärendet av förste läkaren i Sydkustens marindistrikt på följande sätt:

- att biträda sjukhusläkare å militärmedicinsk avdelning med upprätthållande av militär ordning och disciplin bland militärpatienter;

- att tjänstgöra å nämnda läkares expedition samt där biträda med uppsättande av skrivelser, förande av journaler och rullor m. m.; samt

- att biträda med sjukvårdselevernas undervisning samt att underlätta uppehållande av intim kontakt mellan sjukhuset och militära institutioner (kompanier, fartyg etc.) i frågor av ekonomisk eller ordnings natur.

Ehuru utredningen såsom tidigare anförts icke förordade inrättandet av en särskild militärmedicinsk avdelning och fördenskill flera av de skäl som anförts till stöd för inrättande av en sjukhusunderofficersbefattning vid samarbetssjukhuset därmed förlorade sin giltighet, ville utredningen likväl icke motsätta sig, att en dylik befattning knötes till sjukhuset. Arbetsuppgifterna å befattningen skulle i huvudsak bliva att biträda vid den militära expeditionstjänst, som där kunde förekomma i anslutning till vården av militärpatienter å sjukhuset. För ändamålet syntes förenämnda för pensionerad underofficer avsedda arvodesbefattning i löneklass UO 7 kunna tagas i anspråk.

Beträffande sammansättningen av lasarettets direktion efter sammanslagningen har den sakkunnige erinrat, att enligt 10 § 4 mom. lagen den 20 decem-

ber 1940 (nr 1044) om vissa av landsting eller kommun drivna sjukhus skulle, där sjukhus dreves gemensamt av landsting och annan och för ändamålet särskild sammanslutning ej bildats, avtal träffas om antalet direktionsledamöter och suppleanter, som envar skulle utse, samt att enligt 7 mom. samma paragraf Konungen kunde beträffande visst sjukhus på framställning av den, som dreve sjukhuset, meddela undantag från bestämmelserna i paragrafen.

Under hänvisning härtill har den sakkunnige anfört följande.

Med hänsyn till föreliggande förhållanden torde det vara nödvändigt att staten bereddes representation i direktionen för det blivande samarbetssjukhuset. Detta syntes böra ske på det sättet, att i direktionen — vars ledamotsantal syntes böra bestämmas till fem — inginge två av Kungl. Maj:t för fyra år utsedda representanter jämte motsvarande antal för samma tid utsedda suppleanter samt tre av landstinget utsedda representanter jämte suppleanter för dem. Direktionen torde inom sig böra utse ordförande. En bestämmelse i enlighet därmed hade intagits i förslaget till avtal rörande vård av militärpatienter å samarbetssjukhuset.

Den sakkunnige har slutligen förutsatt, att särskilda bestämmelser vid sidan av sjukhuslagen och sjukhusstadgan erfordrades rörande en del förhållanden, som sammanhänge med vården av militärpatienter å sjukhuset. I förenämnda avtalsförslag hade därför föreskrift meddelats, att härom skulle av Kungl. Maj:t efter landstingets hörande utfärdas särskilt reglemente.

Under återopande av vad i det föregående anförts har den sakkunnige hemställt

dels att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

1:o) att bemyndiga Kungl. Maj:t att med Blekinge läns landsting träffa avtal angående bestridandet av kostnaderna för viss utbyggnad av länslasarettet i Karlskrona samt avtal angående vård å samma lasarett av viss försvarsväsendet tillhörande personal i huvudsaklig överensstämmelse med de förslag till avtal i dessa hänseenden, som av den sakkunnige förordats,

2:o) att till bidrag till utbyggnad av länslasarettet i Karlskrona utan hinder av grunderna för statsbidrag för uppförande av epidemisjukhus under fjärde huvudtiteln anvisa för budgetåret 1943/44 ett reservationsanslag av 1,620,000 kronor samt för budgetåret 1944/45 ett reservationsanslag av 1,500,000 kronor,

3:o) att å personalförteckningen för marinens ordinarie tjänstemän för budgetåret 1943/44 under rubriken marinläkarkåren uppföra en beställning för marinläkare av 1. graden, biträdande lasarettsläkare vid länslasarettet i Karlskrona, i lönegraden Ca 26,

dels att Kungl. Maj:t måtte vidtaga de åtgärder i övrigt, som kunde befinnas påkallade för ett genomförande från statsverkets sida av den av utredningen förordade sammanslagningen av marinens sjukhus i Karlskrona med länslasarettet därstädes,

dels att Blekinge läns landsting måtte bemyndiga landstingets förvaltningsutskott att med Kungl. Maj:t och kronan träffa avtal angående bestridandet av kostnaderna för viss utbyggnad av länslasarettet i Karlskrona samt avtal angående vård å samma lasarett av viss försvarsväsendet tillhörande personal i

huvudsaklig överensstämmelse med de förslag till avtal i dessa hänseenden, som av utredningen förordats,

dels att landstinget till utbyggnad av länslasarettet i Karlskrona måtte anvisa erforderligt belopp,

dels ock att landstinget måtte vidtaga de åtgärder i övrigt, som kunde befinnas påkallade för ett genomförande från landstingets sida av den av utredningen förordade sammanslagningen av marinens sjukhus i Karlskrona med länslasarettet därstädes.

3. Blekinge läns landstings beslut.

Med skrivelse den 8 oktober 1942 har *Blekinge läns landstings förvaltningsutskott* överlämnat landstingets beslut i anledning av den sakkunniges betänkande och förslag. Av handlingarna i ärendet inhämtas följande.

Den sakkunniges betänkande hade behandlats av landstingets andra utskott, som därvid anförde följande.

Utskottet, som tagit ärendet i övervägande, funne på av förvaltningsutskottet åberopade skäl, att ifrågavarande ärende torde böra slutligt avgöras redan innevarande landsting i huvudsaklig överensstämmelse med av 1941 års kommitterade framlagt förslag. Utskottet ansåge emellertid, att vissa av chefsläkare och syssloman vid lasarettet i avgivna yttranden framförda önskemål borde till viss del tillgodoses i vad de avsåge utvidgning av lokaler för röntgen- och operationsavdelningarna, omdisposition och förändrat läge av centralmottagningarna för barnavård, mödravård och tandpoliklinik jämte anordnande av hissförbindelse med källarens kulvertsystem, överflyttande av biträdande medicinska överläkarens mottagning till specialpaviljongens souterrängvåning, anordnande av lokaler för snickare och tapetserare över den tillbyggda delen för tvätten samt inredning av en vaktmästarebostad i våningen 1 trappa upp i byggnad för föreståndarinnor och samlingssalar. Kostnaderna för nämnda förändringar komme — enligt av arkitekten Grep på utskottets anmodan verkställd utredning — att belöpa sig till ett sammanlagt belopp av 160,000 kronor, vilket fördelade sig sålunda:

för utvidgning av lokaler för röntgen- och operationsavdelningarna	kronor 70,000
för omdisposition och förändrat läge av centralmottagningarna för barnavård, mödravård och tandpoliklinik jämte anordnandet av hissförbindelse till källarens kulvertsystem	» 55,000
för överflyttandet av den biträdande medicinska överläkarens mottagning till specialpaviljongens souterrängvåning	» 10,000
för anordnandet av lokaler för snickare och tapetserare över den tillbyggda delen för tvätten	» 10,000
för inredning av vaktmästarebostad i våningen 1 trappa upp i byggnad för föreståndarinnor och samlingssalar (XIX)	» 15,000.

Utskottet hölle emellertid för troligt, att arkitekten Greps ovan upptagna kostnadsbelopp i följd av den korta utredningstiden vore allenast ungefärliga, varför utskottet föresloge, att för ifrågavarande jämte vissa andra icke genom kostnadsberäkning taxerade arbeten bestämdes en kostnad av 200,000 kronor. Då av berörda ändringsförslag föranledda arbeten emellertid icke kunde utföras inom ramen för av utredningskommittén beräknade kostnader, 5,040,000 kronor, torde dessa böra tilläggas omförmälda 200,000 kronor och sålunda uppgå till ett slutligt belopp av 5,240,000 kronor. Utskottet ville dock göra gällande, att denna merkostnad till större delen finge stanna å Kungl. Maj:t

och kronan, då densamma huvudsakligen vore beroende av den militära sjukvårdens ordnande.

Utskottet ville slutligen understryka vad av förvaltningsutskottet anförts rörande landstingets ekonomiska möjligheter vad avsåge denna del av dess verksamhet samt funne, att de sparsamhetssträvanden som förordats av förvaltningsutskottet borde vara vägledande vid ärendets fortsatta behandling.

I anslutning till detta uttalande hemställde andra utskottet, att landstinget såvitt nu är i fråga måtte

dels godkänna av den sakkunnige avgivet förslag till sammanslagning av marinens och landstingets sjukvård med de av utskottet i ovan framförda ändringsförslag betingade förändringarna,

dels bemyndiga förvaltningsutskottet att med Kungl. Maj:t och kronan träffa avtal angående bestridandet av kostnaderna för den avsedda byggnadsverksamheten samt angående vård å lasarettet av viss försvarsväsendet tillhörande personal i huvudsaklig överensstämmelse med de förslag till avtal i dessa hänseenden, som av den sakkunnige förordats, ävensom avtal angående fördelning av de enligt andra utskottets ovanupptagna förslag uppkomna merkostnaderna,

dels ock bemyndiga förvaltningsutskottet att vidtaga alla för ärendets vidare utredning erforderliga åtgärder.

Denna andra utskottets hemställan bifölls av landstinget.

Landstingets beslut har vunnit laga kraft.

4. Yttranden.

Över den sakkunniges betänkande ha yttranden avgivits av arméförvaltningens sjukvårdsstyrelse, marinförvaltningen, försvarsväsendets lönenämnd gemensamt med allmänna lönenämnden, 1940 års militära byggnadsutredning, medicinalstyrelsen, svenska landstingsförbundet samt svenska lasarettsläkareföreningen, varjämte den sakkunnige inkommit med särskild skrivelse i ärendet.

Sjukvårdsstyrelsen har förklarat sig icke ha något att erinra mot den sakkunniges förslag.

Marinförvaltningen har — under erinran om ämbetsverkets förslag i fråga om dispositionen av de statliga byggnaderna i Karlskrona, vilket närmare kommer att beröras under avdelning II i det följande — framhållit, att nämnda dispositionsfråga måste lösas inom den närmaste framtiden. Det vore, framhåller marinförvaltningen vidare, emellertid icke möjligt att på den korta tid, som med hänsyn till dess brådskande natur stode till buds, uppföra nya sjukhuslokaler för de militära patienterna i Karlskrona, i synnerhet som någon definitiv byggnadsplan ännu icke föreläge vare sig för utbyggande av läns-lasarettet till ett samarbetssjukhus eller för uppförande av ett helt nytt marin-sjukhus. Med hänsyn härtill måste man vid lösningen av problemet om ändrad disposition av försvarsväsendets byggnader i Karlskrona under alla förhållanden utgå från att marinens sjukhus med nödvändighet måste bibehållas såsom sådant under avsevärd tid framåt.

Vad beträffar den av den sakkunnige hävdade meningen, att ett samarbets-sjukhus i Karlskrona bör komma till stånd på grundval av det nuvarande

länslasarettet därstädes och med Blekinge läns landsting såsom huvudman, föreligga uttalanden av marinförvaltningen, 1940 års militära byggnadsutredning, medicinalstyrelsen, landstingsförbundet samt lasarettsläkareföreningen.

Marinförvaltningen har sålunda förklarat sig kunna dela den sakkunniges uppfattning i denna del men samtidigt erinrat om de invändningar mot den föreslagna organisationsformen, som marinförvaltningen framfört under utredningsarbetets gång och som närmare redovisats i den sakkunniges betänkande. — Emellertid har ämbetsverket, på sätt i det följande kommer att närmare beröras, stannat vid att förorda en från den sakkunniges förslag avvikande lösning, innebärande marinsjukhusets bibehållande för medicinska fall samt allenast den kirurgiska vårdens överflyttande till länslasarettet i Karlskrona.

Militära byggnadsutredningen har anfört följande.

Det framlagda förslaget omfattade ett byggnadsföretag på närmare 5 miljoner kronor. Då det sålunda gällde att ånyo ställa ett betydande belopp till disposition för byggnadsarbeten för försvaret, skulle byggnadsutredningen helst förorda ett uppskov med byggnadsföretaget åtminstone under de närmaste fem åren, under vilka för landets förhållanden mycket betydande penningbelopp måste utgå för genomförande av den nu beslutade organisationsplanen för landets försvarsväsende. Emellertid syntes så icke kunna ske, enär ett utnyttjande av marinens nuvarande föråldrade sjukhus för annat ändamål inginge i förutnämnda organisationsplan och en förutsättning härför hade varit, att marinens sedan flera år tillbaka svävande sjukhusfråga funne sin lösning, och att ett nytt sjukhus för marinen komme till stånd. Utredningen, som besökt det nuvarande marinsjukhuset i Karlskrona, ansåge sig kunna vitsorda behovet av förbättrade sjukhuslokaler för marinen därstädes. Det förordade samarbetet med landstinget syntes vara en god och samtidigt ekonomisk lösning av marinens sjukhusbyggnadsfråga. Utredningen funne sålunda, att såsom den sakkunnige framhållit frågeställningen numera icke syntes gälla om utan på vad sätt ett samarbete mellan marinen och landstinget borde ordnas för handhavande av marin- och landstingssjukvården i Karlskrona. Utredningen hade efter ingående granskning av det framlagda förslaget i dess olika delar funnit detsamma vara resultatet av en omsorgsfull utredning och i allt väsentligt vara av sådan beskaffenhet, att detsamma kunde läggas till grund för en definitiv plan för utbyggande av det ifrågasatta gemensamma sjukhuset.

Av betänkandet syntes framgå, att marinförvaltningen ansett skäl tala för ett avvägbringande av statligt huvudmannaskap vid det gemensamma sjukhuset, en mening som de sakkunniga icke biträtt. Bland de skäl som marinförvaltningen härvidlag anfört, hade utredningen fäst sig vid att vederbörande militära befälhavare icke kunde ålägga civila läkare att utfärda för tjänsten nödvändiga utlåtanden. Den av de sakkunniga föreslagna anordningen med landstinget som huvudman skulle alltså medföra, att de militära sjukvårdskostnaderna skulle ökas därigenom, att ersättning måste utbetalas till civila läkare för utfärdande av nödvändiga utlåtanden, t. ex. till riks-försäkringsanstalten i ärenden angående under militärtjänst ådragen sjukdom eller skada. I detta avseende skulle statsverket alltså förorsakas vissa kostnader, som icke skulle förekomma, om sjukhuset drevs i marinens egen regi. Då emellertid byggnadsutredningen visserligen saknade möjlighet att bedöma storleksordningen av dessa kostnader men förutsatte, att desamma icke vore av sådan storlek, att de härvidlag utövade nämnvärt inflytande, inskränkte sig utredningen till att endast understryka, vad marinförvaltningen sålunda anfört som skäl mot att landstinget förbleve huvudman för sjukhuset, men ville framhålla,

att ur rent militär sjukvårdssynpunkt och ur krigsförberedelsesynpunkt betänkligheter kunde resas mot förslaget att göra landstinget till huvudman för det blivande samarbetssjukhuset. Emellertid syntes dessa synpunkter och vad i betänkan det i övrigt anförts mot landstinget såsom huvudman icke vara av så vägande art, att utredningen ansåge sig kunna hävda en mot den sakkunniges mening stridande uppfattning rörande huvudmannaskap för det gemensamma lasarettets del. Såsom en särskild förmån vid ett samarbete med landstinget som huvudman hade åberopats den likformighet i vårdavseende, som härigenom komme att bliva rådande för såväl civila som militära patienter, men såvitt byggnadsutredningen kunde förstå borde sådan likformighet kunna genomföras även om kronan — såsom fallet vore vid t. ex. garnisonssjukhuset i Boden — vore huvudman.

Av *medicinalstyrelsens* utlåtande i denna del inhämtas följande.

Det nu föreliggande förslaget skulle komma att utgöra ett första försök att under ett landstings regi samordna civil och militär sjukvård i större skala. Med hänsyn till de goda resultat, som vunnits vid samarbete mellan civil och militär sjukhusvård, då försvarsväsendet framträtt såsom sjukhusets huvudman, ansåge styrelsen det finnas grundad anledning tro, att samma goda resultat skulle vinnas, även då, såsom avsikten vore i Karlskrona, landstinget komme att vara huvudman för det gemensamma sjukhuset. Styrelsen finge därför tillstyrka, att dylikt samarbete måtte komma till stånd i fråga om civil och militär sjukhusvård i Karlskrona, samt att för dylikt ändamål om- och tillbyggnad av det nuvarande lasarettet därstädes, vilket av utredningen benämnts samarbets-sjukhuset, måtte komma till utförande. En förutsättning för att ett dylikt samarbete på ett för båda parter lyckligt sätt skulle kunna genomföras ansåge styrelsen dock vara, att de både i anläggning och drift dyra vårdplatserna å lasarettet huvudsakligen endast komme att utnyttjas för sådana sjukdomsfall, som fordrade den kvalificerade vård, för vilken de vore avsedda.

Svenska landstingsförbundet har i sitt yttrande — efter en överblick över utvecklingen av samarbetet mellan civil och militär sjukhusvård i vårt land — anfört följande.

Det samarbete, som sålunda ägt rum mellan civil och militär sjukvård, hade medfört fördelar för såväl den civila som den militära sjukvården. Genom att kunna disponera vissa platser å det militära sjukhuset hade landstingen blivit befriade från att anskaffa nya dyrbara sjukhusplatser. Vidare hade i de fall, där vid garnisonssjukhuset anställets militärläkare med viss specialutbildning, den av landstingen erbjudna specialvården kunnat göras mera differentierad. För armén hade samarbetet varit av betydelse främst därigenom, att garnisons-sjukhusen, som i fredstid haft relativt låg beläggning, blivit bättre utnyttjade och därigenom driften förbilligats. Vidare hade vid dessa sjukhus skickliga läkare måst förordnas för att sjukhusen skulle kunna göra sig gällande gentemot den civila, i flertalet avseenden kvalitativt högt stående sjukvården.

Framhållas finge vidare, att under krigstid samarbetet mellan militär och civil sjukvård vore avsett att bli än intimare, då ju vården av de krigsskadade till övervägande grad komme att ske å de civila sjukhusen, vilka avsåges skola drivas i samma ordning som under fredstid. Med hänsyn till detta utvidgade samarbete i krigstid syntes det naturligt, att även under fredstid ett intimare samarbete mellan dessa båda sjukvårdsgrenar inleddes. Därigenom skulle den civila sjukvården redan i fredstid bliva förtrogen med den speciella militär-sjukvårdens krav och sålunda i händelse av krig bliva bättre ägnad att taga vård om det militära klientelet.

Med sin sålunda deklarerade uppfattning vore det naturligt, att styrelsen med tillfredsställelse såge, att i Karlskronafrågan om en förbättrad militär

sjukvård och en utbyggnad av landstingets sjukvård löstes i samarbetets tecken. Endast genom ett intimt samgående mellan den civila och militära sjukvården bleve det överhuvud taget möjligt att för båda erbjuda de bästa tänkbara vårdresurser till överkomlig kostnad. Redan av ekonomiska skäl måste sålunda en dubbelorganisation vara utesluten och då därjämte vårdsynpunkterna starkt talade för ett samgående, förefölle den föreslagna lösningen vara den enda rätta och rationella.

I det föreliggande fallet skulle dock en skillnad föreligga i jämförelse med det tidigare samarbetet mellan armén och landstingen, i det att ledningen av sjukhuset skulle ligga i landstingets händer, medan motsatsen, som ovan nämnts, hittills varit fallet. Denna skillnad syntes enligt styrelsens mening skäligen betydelselös, då dels marinen skulle vara representerad i sjukhusets direktion, dels landstingets omfattande och mångåriga erfarenhet av stordrift på sjukvårdsområdet gjorde detta särskilt skickat att omhänderhava den närmaste ledningen av sjukhuset. Styrelsen hade svårt att finna, att några militära intressen därigenom skulle komma att eftersättas. I allt fall syntes erfarenheterna från karolinska sjukhuset, som visserligen vore ett statligt sjukhus men dock stode under ledning av en civil direktion, icke giva stöd för antagandet, att de specifika militära sjukvårdssynpunkterna bleve mindre väl tillgodosedda. Avgörande vore dock icke, vem som till äventyrs i sista hand hade beslutanderätten beträffande sjukhuset. Det viktigaste vore, att detta kunde lämna en fullgod sjukvård för såväl militära som civila patienter, och det syftet syntes väl komma att fyllas genom den i betänkandet föreslagna organisationen.

Svenska lasarettsläkareföreningen — som över sakkunnigbetänkandet införskaffat utlåtanden av *lasarettsläkarna G. Bohmansson, Örebro, och H. Silwer, Kristianstad* — har för egen del anfört, att en sammanslagning av landstingets och marinens sjukvård i avsedd utsträckning ur sjukvårdens synpunkt måste anses fördelaktig, då både civila och militära patienter därigenom tillförsäkrades en mera specialiserad sjukvård än den nuvarande. Intet hinder syntes möta att denna sjukvård bedreves i landstingets regi.

Remissmyndigheterna med undantag för sjukvårdsstyrelsen, lönenämnderna och landstingsförbundet ha framfört vissa synpunkter beträffande det av den sakkunnige förordade principprogrammet för det blivande samarbetssjukhuset.

Marinförvaltningen har sålunda i stort sett lämnat sin anslutning till den sakkunniges beräkning av vårdplatsantalet å samarbetssjukhuset utom såvitt avser antalet platser å sjukhusets medicinska avdelning. På grundval av vissa närmare angivna överbäganden har ämbetsverket beräknat detta platsantal till 170 mot av den sakkunnige föreslagna 93. I anslutning härtill har marinförvaltningen vidare anfört följande.

Det av marinförvaltningen angivna behovet av medicinska vårdplatser kunde måhända synas väl högt. Marinens behov av sjukhusplatser kunde emellertid icke beräknas enligt samma grunder som den civila befolkningens. Hemvård vore nämligen oftast utesluten när det gällde marinens personal. Då sjukhytterna ombord och sjukavdelningarna i kasernerna, vilka rymde ett jämförelsevis ringa antal platser fullbelagts, måste sålunda sjukhusvård tillgripas. Härtill komme att marinens behov av sjukhusplatser varierade synnerligen starkt och i ojämförligt mycket högre grad än den civila sjukvårdens behov. Orsakerna härtill vore huvudsakligen inryckningar av värnpliktiga, nyanställning av stammanskap, personalstyrkans växlingar under olika årstider och ut-

bredda infektioner. Medan man vid beräkningen av platsbehovet för civila patienter i regel utginge från medelbehovet, måste beräkningen av marinens platsbehov av ovan anförda skäl utgå från ett behov betydligt överstigande medelbehovet. Med hänsyn härtill torde 170 medicinska vårdplatser icke kunna anses vara för högt räknat.

Jämväl i avseende å den sakkunniges förslag till beräkning av antalet s. k. beredskapsplatser, enligt vilket 40 dylika platser skulle inrättas vid samarbets-sjukhuset, har föranlett marinförvaltningen till erinran. Ämbetsverket har sålunda anført.

Antalet erforderliga beredskapsplatser hade utredningen beräknat till 40. Utredningen hade härvid framhållit, att det blivande samarbetssjukhusets epidemisjukhus under epidemifria tider skulle kunna disponeras för mottagande av den toppbelastning i fråga om medicinskt sjuka, som angivits kunna uppstå på grund av de särpräglade tjänstgöringsförhållandena inom marinen. Det borde emellertid framhållas, att utbredda infektioner och liknande förhållanden, vid vilka beredskapsplatserna vore avsedda att användas, ofta uppträdde samtidigt med allvarligare epidemier, varför denna möjlighet praktiskt taget aldrig komme att stå marinen till buds. Med hänsyn härtill och till den omständigheten, att ökningen av den militära personalen bleve avsevärt mycket större än vad utredningen räknat med, syntes 80 beredskapsplatser vara erforderliga.

Militära byggnadsutredningen har med hänsyn till att den sakkunnige i totala vårdplatsbehovet för marinens personal inräknat 40 platser på en särskild beredskapsavdelning, vilka torde stå till förfogande även för annat ändamål under långa tidsperioder, funnit att behovet av övriga vårdplatser sannolikt kunde begränsas i sådan grad, att de av den sakkunnige beräknade 93 vårdplatserna för medicinska sjukdomar vid marinen komme att visa sig tillräckliga.

Medicinalstyrelsen har anført følgende.

Det av utredningen å de olika vårdavdelningarna å samarbetssjukhuset föreslagna platsantalet syntes vara väl beräknat med undantag dock för den medicinska avdelningen och barnavdelningen.

Antalet vårdplatser å sistnämnda avdelning hade av utredningen föreslagits till 22. Med hänsyn till folkmängden inom Blekinge läns landstingsområde skulle emellertid enligt nu gällande bestämmelser statsbidrag såväl till uppförande som till drift kunna utgå för 28 dylika platser. Vidare finge framhållas, att styrelsen i en den 16 september 1942 till 1941 års befolkningsutredning avgiven P. M. angående åtgärder för ytterligare befrämjande av förlossningsvården och barnavården bland annat förordat slopande av den för närvarande befintliga spärren, att dylika bidrag endast finge utgå för högst två vårdplatser på varje tal av 10,000 invånare i sjukvårdsområdet, vilket slopande enligt styrelsens mening lämpligen kunde ske omedelbart beträffande uppförandebidraget och, i fråga om driftbidraget, vid tidpunkt, som Kungl. Maj:t kunde komma att framdeles närmare bestämma. Under hänvisning härtill ifrågasatte medicinalstyrelsen, om icke vid planläggningen av den föreslagna nya barnavdelningen vid samarbetssjukhuset omständigheter kunde anses föreligga, som motiverade ökning av platsantalet.

Enligt av utredningen verkställda beräkningar hade det medicinska vårdplatsbehovet för marinens personal uppskattats till 60 A-platser och ungefär 40 B-platser eller tillhopa 100 platser. Av byggnadstekniska skäl hade utred-

ningen emellertid stannat vid att föreslå, att antalet platser för nyssnämnda ändamål måtte beräknas till sammanlagt 93. Efter att ha underkastat spörsmålet om möjligheten att genomföra en uppdelning av marinens medicinska patientmaterial på A-fall och B-fall en ingående undersökning och under framhållande av att någon nämnvärd skillnad i byggnadsstandard mellan de för A-fall och B-fall avsedda sjuklokalerna icke komme att förefinnas, hade utredningen ansett en dylik uppdelning sakna praktisk betydelse i förevarande sammanhang. För i första hand mötande av behovet att mottaga lätt sjuka vid kasern- eller fartygsinfektioner hade utredningen därjämte föreslagit inrättandet av 40 beredskapsplatser. För civila hade antalet vårdplatser å den medicinska avdelningen föreslagits till 92. Tillhopa skulle den medicinska avdelningen sålunda enligt utredningens förslag komma att inrymma $(93 + 92 =)$ 185 vårdplatser.

I fråga om den medicinska avdelningen å samarbetssjukhuset hade styrelsen funnit sig böra verkställa en undersökning av antalet beräknade vårdplatser därstädes i förhållande till det antal personer, för vilka platserna vore avsedda. Blekinge läns landstingsområde ägde den 1 januari 1941 en folkmängd av 145,326 personer. Då inom landstingsområdet därjämte funnes ytterligare en medicinsk avdelning, nämligen å lasarettet i Karlshamn, vilken hade ett antal ordinarie vårdplatser av 57, skulle, därest 92 platser anordnades för civila å den medicinska avdelningen å lasarettet i Karlskrona, för hela befolkningens inom landstingsområdet behov komma att å medicinska avdelningar finnas sammanlagt 149 platser, vilket skulle utgöra en plats på cirka 975 personer. Verkställdes en motsvarande beräkning för marinens till cirka 10,000 personer uppskatade personal och de för densamma avsedda 93 vårdplatserna å samarbetssjukhusets medicinska avdelning skulle det komma att finnas en plats på cirka 107 personer. Den sålunda verkställda undersökningen syntes tyda på, att utredningen räknat med att ett väsentligt antal militära B-fall skulle komma att vårdas å medicinska avdelningens dyra vårdplatser. Styrelsen vore emellertid av den meningen, att å sistnämnda platser som regel endast borde intagas sådana patienter, som vore i behov av lasarettets resurser för behandlingen och vården. Övriga patienter skulle däremot kunna intagas å sjukplatser, vilka vore billigare i fråga om såväl anläggningskostnader som driftkostnader. Med dessa utgångspunkter ansåge styrelsen, att antalet vårdplatser för marinens behov å medicinska avdelningen av samarbetssjukhuset skulle kunna nedsättas från föreslagna 93 till 60, vilket vore det antal A-platser, vilka såväl samarbetskommittén som utredningen ansett vara erforderligt. Därigenom skulle antalet vårdplatser å medicinska avdelningen av detta sjukhus komma att uppgå till sammanlagt $(92 + 60 =)$ 152.

I fråga om den av utredningen föreslagna beredskapsavdelningen om 40 vårdplatser ansåge styrelsen, att densamma skulle kunna anordnas på ett enklare och billigare sätt samt att till denna avdelning även borde läggas de 33 vårdplatser, med vilka den medicinska avdelningen enligt styrelsens förenämnda förslag reducerats. För dylikt ändamål ville styrelsen föreslå, att i första hand två baracksjukhus uppfördes å lasarettstomten med ett antal vårdplatser av tillhopa 80. Dylika av styrelsen åsyftade baracksjukhus vore redan prövade för olika medicinska ändamål och desamma hade befunnits vara fullt tillfredsställande, särskilt då det gällde vård av lindrigt sjuka. Ett sådant sjukhus vore egentligen avsett att inrymma 60 vårdplatser, men detsamma kunde lätt omändras så, att det gäve plats för 40 patienter och bleve försett med nödiga bilokaler. Anordnandet av ett sådant baracksjukhus torde för närvarande kunna beräknas uppgå till en kostnad av cirka 55,000 kronor. Å ett dylikt sjukhus borde enligt styrelsens mening intagas lindrigare sjukdomsfall icke endast bland de militära utan även bland de civila patienterna. Då all

marin sakkunskap syntes vara enig därom, att det system, som användes vid armén, nämligen att behålla lindrigare sjuka på regementenas sjukhus eller till och med i kasernerna ofta icke vore fullt tillfredsställande, ville styrelsen icke motsätta sig, att de vid marinens fort befintliga sjukrummen, vilka ju för övrigt betecknats såsom bristfälliga, icke användes i större utsträckning än för närvarande vore fallet, utan att ifrågavarande lindrigare sjukdomsfall i viss utsträckning överfördes till de vid samarbetssjukhuset föreslagna barack-sjukhusen.

Genom dessa anordningar skulle å lasarettets medicinska avdelning huvudsakligen komma att vårdas A-fall och å de föreslagna baracksjukhusen B-fall. Något av dessa baracksjukhus skulle vid svårare och mera utbredda epidemier även kunna användas för vård av epidemiskt sjuka.

Mot förslaget i vad det avser uppförandet av ett nytt epidemisjukhus i Karlskrona hade medicinalstyrelsen intet att erinra. Styrelsen hade därvid beaktat å ena sidan det nuvarande epidemisjukhusets många bristfälligheter och å andra sidan de avsevärda fördelarna för bland annat sjukvården såväl epidemivården som den allmänna sjukvården å samarbetssjukhuset, uppförandet av ett nytt epidemisjukhus skulle medföra.

I fråga om platsantalet och däri ingående observationsplatser ville styrelsen anföra, att utredningens beräkningar syntes väl motivera behovet inom landstingsområdet efter genomförande av den föreslagna centraliseringen av epidemisjukvården.

Svenska lasarettsläkareföreningen har i anslutning till vissa av *lasarettsläkaren Bohman*son framförda synpunkter uttalat sig för ett ytterligare övervägande av proportionen mellan A- och B-platser på sjukhuset.

Gentemot de av medicinalstyrelsen anförda synpunkterna har *den sakkunnige* anført följande i förenämnda särskilda skrivelse.

Medicinalstyrelsen hade i sitt utlåtande av anförda skäl förordat en minskning av antalet vårdplatser för militära medicinska fall från av utredningen föreslagna 93 till 60. Utredningen finge med anledning härav framhålla, att även utredningen under sitt arbete funnit den angivna siffran, 93, väl hög i förhållande till Karlskronagarnisonens storlek. Nämnda platsantal hade emellertid ansetts erforderligt med hänsyn *dels* till det vårdplatsbehov, som kunde utläsas av marinsjukhusets journaler under en längre tidsperiod, *dels* ock till de marinmedicinska myndigheternas krav. I och för sig ville utredningen därför icke motsätta sig att platsantalet å den militärmedicinska avdelningen vid det blivande samarbetssjukhuset i Karlskrona reducerades på sätt medicinalstyrelsen föreslagit. Styrelsen hade emellertid i anslutning till nämnda förslag ifrågasatt, att den i utredningsförslaget ingående beredskapsavdelningen skulle utbytas mot tvenne träbaracker om vardera 40 platser, kostnadsberäknade till 55,000 kronor per barack. Dessa baracker skulle i sig upptaga de 33 medicinska vårdplatser, som enligt styrelsens mening borde utgå ur byggnadsprogrammet. Genom dessa anordningar skulle, anförde medicinalstyrelsen vidare, å lasarettets medicinska avdelning huvudsakligen komma att vårdas A-fall och å de föreslagna baracksjukhusen B-fall. Av styrelsens yttrande framginge vidare, att styrelsen tänkt sig, att läkarvården vid nyssnämnda såsom baracksjukhus utformade B-avdelning skulle kunna handhavas av läkaren vid epidemisjukhuset.

De av medicinalstyrelsen nu anförda synpunkterna funne utredningen sig icke kunna biträda. Vad till en början anginge styrelsens förslag att utbyta den av utredningen föreslagna, såsom en överbyggnad på den tilltänkta epidemiobservationsavdelningen utformade beredskapsavdelningen mot tvenne träbaracker, syntes en dylik anordning knappast rationell ur allmän sjukvårds-

synpunkt. Till en början torde sålunda den sjukhustekniska sakkunskapen anse, att en rationellt anordnad s. k. B-sjukvårdsavdelning om möjligt borde äga direkt intern förbindelse mellan de avdelningar (kirurgiska och medicinska), vilka innefattade de högkvalificerade s. k. A-platserna, och B-avdelningen. Denna anordning betingades främst av hänsynen till sjukhusets driftkostnader, vilka uppenbarligen komme att bli betydligt högre, därest endast yttre förbindelser stode till buds för läkare och vårdpersonal samt för distribution av patienternas måltider etc. Utredningen funne därför, att ett godtagande av medicinalstyrelsens förslag i denna del komme att medföra svårigheter för en rationalisering av arbetet ävensom en ökning av driftkostnaderna vid det tilltänkta samarbetssjukhuset i Karlskrona.

Beträffande den av den sakkunnige förordade byggnadstekniska lösningen av samarbetssjukhusets byggnadsfrågor ha vissa erinringar framställts av *marinförvaltningen* och *militära byggnadsutredningen*, beträffande vilka torde få hänvisas till handlingarna i ärendet. *Medicinalstyrelsen* har i denna del anfört följande.

Ritningarna, vilka av de sakkunniga angivits vara skissritningar, kunde enligt styrelsens mening väl läggas till grund för de definitiva ritningarna, vilka borde upprättas efter samråd ej endast mellan marinens och landstingets representanter utan även med medicinalstyrelsen, som ju enligt i lasarettslagen meddelad föreskrift efter byggnadsstyrelsens hörande i sista hand skulle godkänna ifrågavarande om- och tillbyggnad. Utöver de av styrelsen ovan föreslagna ändringarna av skissritningarna syntes ytterligare smärre ändringar av desamma vara påkallade. Sålunda torde exempelvis inom röntgenavdelningen en del ändringar och utvidgningar vara nödvändiga för att denna avdelning skulle komma att motsvara de ökade anspråk, som efter lasarettets utvidgning torde komma att ställas på densamma. Vissa av dessa ändringar torde komma att medföra ökade, andra däremot minskade utgifter.

Den sakkunnige har i särskilt yttrande i anledning av medicinalstyrelsens nu återgivna uttalande anfört följande.

Den besparing i byggnadskostnader, som skulle stå att vinna enligt medicinalstyrelsens förslag, måste anses vara relativt blygsam. Den av utredningen förordade beredskapsavdelningen om 40 platser beräknades således draga en byggnadskostnad av 3,250 kronor per plats, medan ett baracksjukhus med samma platsantal enligt medicinalstyrelsens beräkning betingade en kostnad av 1,375 kronor per plats. Det ville därför enligt utredningens förmenande synas, som den av utredningen föreslagna lösningen av hithörande spörsmål vore att föredraga.

I detta sammanhang ville utredningen framhålla, att medicinalstyrelsens kostnadsberäkning beträffande sjukhusbarackerna såvitt utredningen kunnat finna allenast avsåge själva anskaffningskostnaden för barackerna men icke kostnaderna för erforderliga installationer av olika slag, yttre ledningar, rörgravar o. s. v. Toges sistnämnda kostnader i beräkning syntes den av styrelsen angivna siffran, 55,000 kronor per barack, långt ifrån komma att förslå för ändamålet.

Marinförvaltningen har med hänsyn till den av ämbetsverket förordade uppräkningen av platsantalet å samarbetssjukhuset för militära patienter beräknat en kostnad för statsverket av 4,000,000 kronor i stället för av den sakkunnige beräknade 3,120,000 kronor. Detta alternativ har ämbetsverket betecknat såsom alternativ I. Vidare har ämbetsverket framlagt ytterligare tvenne alternativa

förslag till lösning av marinens sjukhusfråga i Karlskrona, innebärande det ena, att marinsjukhusets kirurgiska avdelning uppgår i länslasarettet, medan den medicinska avdelningen kvarbliver i marinsjukhusets nuvarande lokaler och en beredskapsavdelning om 80 platser upprättas å Laboratorieholmen. Detta alternativ, alternativ II, har marinförvaltningen kostnadsberäknat till 2,560,000 kronor. — Enligt det andra av marinförvaltningen framlagda alternativet, alternativ III, skulle marinsjukhuset bibehållas såsom sådant med såväl kirurgisk som medicinsk avdelning och en beredskapsavdelning om 80 platser. Detta alternativ har kostnadsberäknats till 2,480,000 kronor.

För egen del har marinförvaltningen vidare anfört följande.

Marinförvaltningen ansåge sig böra förorda alternativ II, bland annat av den anledningen att genom kirurgiska avdelningens förläggande till länslasarettet dessa fall kunde beredas en mera högklassig läkarvård än å en fristående kirurgisk avdelning för enbart militära patienter. Läkaren å en sådan fristående avdelning syntes nämligen på grund av det relativt ringa antalet militära patienter icke kunna erhålla den övning som en kirurg mer än andra läkare behövde för att bibehålla eller öka sina kunskaper och sin färdighet. Här till komme utöver den omständigheten, att detta alternativ vore avsevärt billigare att genomföra än det fullständiga samarbetsalternativet, den praktiska fördelen av att i största möjliga utsträckning förlägga vården av militära patienter till marinens nuvarande sjukhus, som låge mera centralt i förhållande till flertalet militära anläggningar i Karlskrona än länslasarettet. Marinförvaltningen finge i detta sammanhang framhålla, att ämbetsverket vid den förut omtalade utredningen angående ändrad disposition av försvarsväsendets byggnader i Karlskrona funnit, att samtliga förslag till lösning, i vilka marinens sjukhus avsetts att bibehållas såsom sådant, visat sig ekonomiskt fördelaktigare än de förslag, enligt vilka fullständigt samarbetssjukhus beräknats uppföras och marinens sjukhus avsetts att utnyttjas för andra ändamål.

Mot bibehållande av marinens nuvarande sjukhus hade anförts dess utsatta läge vid eventuella bombanfall. På grund av det starka luftvärnet i Karlskrona torde emellertid bombfällningen komma att ske från mycket stor höjd, varför sjukhusets läge icke syntes ha så stor betydelse. Det borde i detta sammanhang framhållas, att länslasarettet icke heller kunde anses ligga utom farozonen vid bombangrepp, enär detsamma vore beläget emellan tre militära anläggningar, nämligen grenadjär- och ingenjörskasernerna samt Oscarsvärn och i omedelbar närhet till järnvägen. Ett bibehållande av marinens nuvarande sjukhus medförde för övrigt den obestriddliga fördel, som måste anses ligga i att under krigstid disponera två sjukvårdsinrättningar i Karlskrona belägna på betryggande avstånd ifrån varandra. Vid genomförande av de av marinförvaltningen framlagda alternativen, innefattande beredskapsavdelning på Laboratorieholmen, vunnes den fördelen, att en tredje sjukvårdsinrättning erhöles, som låge isolerad från övriga byggnader, varigenom bomb- och framförallt brandrisken minskade. Denna beredskapsavdelning skulle även komma att få stor betydelse genom att vid vissa sjukdomsfall, i synnerhet epidemiska, lätt kunde nås genom direkt kommunikation från å redde förankrade fartyg.

Sammanfattningsvis ville marinförvaltningen framhålla, att ehuru inrättandet av ett fullständigt samarbetssjukhus måhända ur vissa synpunkter kunde innebära fördelar, ämbetsverket dock ansett sig böra avstyrka det i betänkandet framlagda förslaget av huvudsakligen följande skäl:

1) det antal vårdplatser, som av utredningen beräknats för marinens personal, vore helt otillräckligt,

2) ett bibehållande av marinens nuvarande sjukhus efter genomgripande modernisering visade sig enligt verkställda beräkningar betydligt mera fördelaktigt ur ekonomisk synpunkt än uppförandet av ett fullständigt samarbets-sjukhus, vilket särskilt framträdde under förutsättning av att tillräckligt antal vårdplatser för marinens personal där tillskapades. — Därjämte finge marinförvaltningen på skäl, som ovan anförts, såsom bidragande orsak till sitt ställningstagande anförä, att den korta tid, som avsetts för genomförande av den ändrade dispositionen av vissa av försvarsväsendets byggnader i Karlskrona, icke medgäve att vid planens uppgörande räkna med att marinens sjukhusbyggnader toges i anspråk för annat ändamål än det nuvarande.

Militära byggnadsutredningen har beträffande kostnadsberäkningen anført följande.

Kostnaderna syntes i vissa fall vara för högt upptagna. Detta gällde särskilt byggnaderna nr XIII och XIX, för vilka de beräknade kostnaderna borde nedskrivas med omkring 100,000 respektive 30,000 kronor. Enligt en under hand för utredningen förededd tablå över byggnadskostnaderna hade den sakkunnige i övrigt räknat med relativt höga volympriser och därutöver upptagit vissa tillägg däribland för oförutsedda utgifter m. m. med 10 procent av samtliga kostnader. Sistnämnda procentuella tillägg borde under sådana förhållanden kunna sänkas till 6 procent. Med hänsyn till vad sålunda anförts, borde kostnaderna kunna beräknas till i runt tal 300,000 kronor lägre belopp än den sakkunnige angivit eller till 4,740,000 kronor.

I byggnadskostnaderna hade enligt den sakkunnige icke inräknats kostnader för anskaffning av linoleummattor. I den mån sådana mattor eller likvärdiga kunde anskaffas, borde utgifterna för desamma inberäknas i byggnadsanslaget.

Marinförvaltningen och *medicinalstyrelsen* ha förklarat sig intet ha att erinra mot att anordnandet av marinens permanenta platser å det nya epidemisjukhuset helt skulle bestridas av statsmedel. Medicinalstyrelsen har dock framhållit, att bifall till framställningen uppenbarligen skulle kunna draga med sig vissa konsekvenser i fråga om anordnande av epidemiplatser å epidemisjukhus för patienter tillhörande försvarsväsendet. — I övrigt ha principerna för fördelningen av kostnaderna för samarbetsjukhuset godtagits av remissmyndigheterna.

Medicinalstyrelsen har dessutom uttalat, att de av styrelsen i det föregående förordade förändringarna och förbättringarna syntes kunna rymmas inom den av den sakkunnige upprättade kostnadsramen.

Beträffande de av den sakkunnige framlagda förslagen till avtal har *marinförvaltningen* föreslagit vissa mindre redaktionella jämkningar. — *Medicinalstyrelsen* har i denna del gjort följande uttalande.

Vissa paragrafer i det vid betänkandet fogade förslaget till avtal mellan Kungl. Maj:t och kronan, å ena, samt Blekinge läns landsting, å andra sidan, angående vård å lasarettet och epidemisjukhuset i Karlskrona av viss försvarsväsendet tillhörande personal torde böra bringas i bättre överensstämmelse med bestämmelserna i 23 § lasarettssstadgan. En korrigering i dylikt avseende syntes även vara påkallad, därest den av styrelsen i vissa avseenden ovan föreslagna ändringen av beläggningsprincipen å medicinska avdelningen och B-sjukhuset skulle komma att godtagas.

Styrelsen finge sålunda föreslå, att 1—3 paragraferna erhöile följande ändrade lydelse:

»1 §.

Landstinget förbinder sig att av å lasarettet befintliga vårdplatser ställa det antal, som framgår av bilaga 1 till detta avtal, till förfogande för militärpatienter, som enligt vederbörlig remiss av militär tjänsteläkare äro i behov av undersökning och sjukhusvård av beskaffenhet att kunna meddelas å lasarettet, varvid de i 23 § gällande sjukhusstadga meddelade föreskrifterna rörande intagning skola gälla.

2 §.

För militärpatienter skall utan tillgripande av överbeläggning kunna å allmän sal upplåtas vårdplatser å lasarettets medicinska och kirurgiska avdelningar.

3 §.

Vederbörande för sjukvården ansvarige läkare äger att, vid behov och i den mån så prövas lämpligen kunna ske, med militär- respektive civilpatienter belägga de vårdplatser, som beräknats för civil- respektive militärpatienter, men ej äro tagna å anspråk.»

Den i 1 § omförmälda bilagan torde kunna upprättas först sedan platsantalet blivit definitivt fastslaget.

I fråga om föreskriften i 4 § av samma förslag, att försvarsväsendet tillhörande personal jämväl skulle mottagas å lasarettet för öppen sjukvård kunde man befara, att svårigheter stundom skulle komma att uppstå därigenom, att ett allt för stort antal av denna personal samtidigt sökte dylik vård. Därest så skulle bliva förhållandet, ansåge styrelsen, antingen att mottagandet av dylik personal, som på grund av sjukdomens art icke omedelbart borde komma under behandling, måtte kunna begränsas till visst antal per dag, eller ock att extra läkarkraft för ändamålet borde anställas.

Beträffande den sakkunniges förslag till organisation av den militära medicinska avdelningen å samarbetssjukhuset föreligga yttranden av marinförvaltningen, medicinalstyrelsen samt svenska lasarettsläkareföreningen.

Marinförvaltningen har anfört följande.

Någon anledning antaga att sjukhusvården icke skulle bliva lika effektiv och högklassig med en marinläkare såsom överläkare som med en civil läkare föreläge icke. Marinförvaltningen ville framhålla önskvärdheten för att icke säga nödvändigheten av att en särskild medicinsk avdelning för militära patienter med en marinläkare såsom chefläkare upprättades.

Under erinran om vad styrelsen i det föregående anfört rörande omfattningen m. m. av den medicinska avdelningen vid samarbetssjukhuset har *medicinalstyrelsen* såvitt nu är i fråga anfört följande.

Genom den av styrelsen föreslagna begränsningen av samarbetssjukhusets medicinska avdelning, å vilken skulle mottagas såväl civilt som militärt klientel, som vore i behov av kvalificerad vård, komme att tillskapas ett till storleken lämpligt avvägt arbetsfält för en lasarettsläkare, som under sig hade nödigt antal underläkare. Av dessa underläkare ansåge styrelsen, att en borde vara förste underläkare, och denne borde, försåvitt han innehade därför erforderlig kompetens, förordnas som biträdande lasarettsläkare. Då det gällde tillsättande av denna förste underläkartjänst, syntes vid i övrigt lika meriter företräde böra givas åt en militärläkare. Vid ledigförklaring av tjänsten torde meddelande härom böra införas i annonsen. Utan att behöva ändra sjukhuslag och sjukhusstadga skulle läkarvården vid det av styrelsen förordade B-sjukhuset kunna handhavas av läkaren vid epidemisjukhuset.

För att ytterligare tillmötesgå de från militär sida uttalade önskemålen om anställande vid lasarettet i Karlskrona av en marineläkare ansåge styrelsen sig kunna förorda, att, därest till tjänsten som läkare vid epidemisjukhuset och B-sjukhuset marineläkare med specialutbildning i intern medicin och epidemiologi anmälde sig, denne skulle äga företräde framför övriga sökande. På så sätt torde komma att lösas det från militärt håll framförda önskemålet, att för vissa intygs avgivande samt för utbildning av sjukvårdare för marinens behov vid lasarettet ha tillgång till marineläkare.

Den sakkunnige har gentemot medicinalstyrelsen anfört följande.

Det torde knappast vara lämpligt, att såsom medicinalstyrelsen tänkt sig läkarvården vid samarbetssjukhusets B-avdelning skulle omhändervardas av läkaren vid epidemisjukhuset. Bortsett från det förhållandet, att särskild läkare för sjukhusets epidemiavdelning icke torde komma att anställas — denna läkarvård torde komma att anförtros någon av de vid samarbetssjukhusets medicinska avdelning tjänstgörande läkarna — torde det vara en allmän uppfattning, att läkarvården vid ett lasarettets B-avdelning borde handhavas av vederbörande läkare vid lasarettets A-avdelningar. B-avdelningen borde nämligen ur de synpunkter, som varit vägledande vid uppdelningen i A- och B-platser, uppfattas såsom en filial till A-sjukhusets olika avdelningar, vars patientklientel som regel rekryterades genom överflyttning av konvalescenter och andra eftervårdsbehövande från A-platserna. För att rätt fylla sitt syfte borde följaktligen kontrollen över och vården av patientmaterialet å B-avdelningen åvila vederbörande läkare vid sjukhusets olika avdelningar av A-karaktär.

Lasarettsläkareföreningen har åberopat förenämnda yttrande av lasarettsläkaren Bohmansson, varav inhämtas följande.

De sakkunniga hade föreslagit, att en medicinsk avdelning vid samarbets-sjukhuset skulle ställas under ledning av en biträdande lasarettsläkare. Starka betänkligheter föreläge mot en dylik anordning, som i den form man tänkt sig densamma föga överensstämde med gällande bestämmelser. Dylika *tjänster* funnes icke i gällande sjukhusstadga. Enligt densamma kunde personligt förordnande utfärdas för viss underläkare att vid sidan om sin underläkaretjänst såsom biträdande lasarettsläkare självständigt handhava vården å viss avdelning.

Det syntes emellertid vara mindre lämpligt att göra denne marineläkare till underläkare vid sidan om en anställning som biträdande läkare i självständig position. Han borde tillförsäkras icke blott självständigt ansvar utan även en mera permanent position än den föreslagna. Det vore lämpligast, att en dylik militär avdelning finge en mera självständig ställning och att läkaren utnämndes av de marina myndigheterna, så att tillräcklig hänsyn kunde tagas till rent militära krav. Benämningen av tjänsten kunde synas vara en bisak, men med begreppet biträdande läkare följde en i viss mån underordnad ställning, som icke torde vara lycklig eller lämplig för en god rekrytering i denna befattning.

Chefläkaren för den marinmedicinska avdelningen borde bliva marineläkare med tjänstgöringsplacering som chef för sagda avdelning och tillförsäkras en självständig ställning i organisationen.

För egen del har *lasarettsläkareföreningen* i anslutning till det anförda särskilt understrukt, att någon principiell skillnad mellan militära och civila patienter ej borde fastslås. Vissa militära patienter borde kunna vårdas å

den civila medicinska avdelningen lika väl som vissa civila patienter å den militära medicinska avdelningen, varför ett intimt samarbete mellan dessa avdelningars överläkare måste förutsättas.

Allmänna lönenämnden och försvarsväsendets lönenämnd ha icke haft något att invända mot den av den sakkunnige förordade löneställningen, lönegraden Ca 26, för den biträdande överläkaren å samarbetssjukhusets medicinska avdelning.

Beträffande sjukhussammanslagningens inverkan på nuvarande anställningshavare vid marinens sjukhus har *marinförvaltningen* framhållit, att ifrågavarande personal i den mån det vore möjligt syntes böra beredas arbete vid det nya samarbetssjukhuset, då för närvarande endast en ringa del kunde omplaceras till andra motsvarande befattningar inom försvarsväsendet. — Innehavaren av den föreslagna sjukhusunderofficersbefattningen vid samarbetssjukhuset syntes även böra vara väbel vid sjukhuset.

Departementschefen.

Inledningsvis har framhållits, hurusom frågan om en förbättring av marinsjukvården i Karlskrona varit föremål för utredning under ett tiotal år. Marinens sjukhus i Karlskrona, som redan vid denna utredningsperiods början var olämpligt för sitt ändamål, har med hänsyn till de pågående utredningarna icke undergått några mera nämnvärda förbättringar, varför sjukhuset numera befinner sig i ett mycket bristfälligt skick.

I frågans tidigare skede ansågs marinsjukhusets modernisering böra bringas till lösning utan samband med föreliggande planer på en utvidgning av Blekinge läns landstings lasarett i Karlskrona. Vid övervägande av ett i enlighet härmed framlagt förslag väckte medicinalstyrelsen såsom förut omnämnts tanken på att ordna de militära sjukhusförhållandena i staden på basis av ett samarbete med den civila sjukhusvården därstädes och i överensstämmelse med de principer för samarbete mellan civila och militära sjukvårdsintressen, som sedan länge tillämpats vid arméns garnisonssjukhus.

Sedan ett på denna grundval år 1940 framlagt förslag förkastats av Blekinge läns landsting med hänsyn till att förslaget ansetts alltför kostnadskrävande för landstingets del samt landstinget gjort framställning om förnyad utredning i ärendet, förordnade Kungl. Maj:t på därom av mig gjord hemställan om ytterligare utredning genom representanter för staten och landstinget under ledning av särskild sakkunnig. Resultatet av denna utredning föreligger nu till bedömande i form av ett betänkande, till vars närmare behandling jag övergår.

Den sakkunnige har på anförda skäl förordat en lösning av marinens sjukhusfråga i Karlskrona enligt samarbetslinjen, innebärande att marinsjukhuset skulle nedläggas och dess uppgifter övertagas av länslasarettet. För sådant ändamål samt för att fylla uppgiften såsom centrallasarett för Blekinge län skulle lasarettet utbyggas i enlighet med av den sakkunnige föreslagna riktlinjer. Det utbyggda lasarettet skulle fortfarande ägas och förvaltas av landstinget.

Av den förut lämnade redogörelsen för remissyttrandena framgår, att praktiskt taget fullständig enighet råder mellan remissmyndigheterna om lämpligheten av den av den sakkunnige förlagna lösningen. Betänkligheter torde i och för sig icke behöva möta mot att i enlighet härmed låta ett landsting övertaga statliga sjukvårdsuppgifter av större omfattning. I de fall större garnisoner haft att repliera på landstingsägda sjukvårdsinrättningar har veterligen några olägenheter därav ej försports. Genom ett samarbete efter dessa riktlinjer torde betydande fördelar stå att vinna för såväl kronan som landstinget. Kronan såsom ansvarig för den militära kroppssjukvården kan genom ett samarbetssjukhus erbjuda de vårdbehövande en specialiserad sjukhusvård av samma klass som den för medborgarna i gemen av landstingen finansierade lasarettsvården. Vad landstinget angår påtager sig detsamma visserligen genom det ifrågasatta samarbetet avsevärda förpliktelser gentemot statsverket men erhåller samtidigt möjlighet att bringa sin centrallasarettfråga till en lösning. Det alternativa förslag, som av marinförvaltningen enligt det föregående framlagts och som innebär, att ett sammanförande av den civila och den militära sjukvården skulle äga rum endast i fråga om de kirurgiska fallen, är icke tillfredsställande ur dessa synpunkter och icke heller i organisatoriskt hänseende nöjaktigt. Ett genomförande av detta förslag skulle vidare nödvändiggöra ett bibehållande av marinens nuvarande sjukhus, ehuru avsett endast för de medicinska sjukdomsfallen. Detta förslag skulle följaktligen innebära den olägenheten att marinens nuvarande sjukhus icke skulle kunna disponeras för ordnande av marinens förlägningsförhållanden i övrigt i Karlskrona, vilket — såsom närmare framgår av vad i det följande under punkt II kommer att anföras — är ägnat att vålla olägenheter och kan äventyra en ändamålsenlig lösning av dessa förlägningsfrågor. De av marinförvaltningen alternativt förordade lösningarna av sjukvårdsfrågorna i Karlskrona kunna alltså icke av mig förordas.

För vinnande av fullt säkra hållpunkter för bedömandet av de ekonomiska konsekvenserna av den sakkunniges förslag till sammanslagning av den civila och marina sjukhusvården i Karlskrona hade det varit av betydelse att äga tillgång till en jämförelse mellan driftkostnaderna vid marinsjukhuset och å länslasarettet i Karlskrona. Både 1940 års utredning och den sakkunnige ha sökt åstadkomma en dylik jämförelse men icke kunnat framlägga en sådan, enligt uppgift emedan kostnaderna vid marinsjukhuset icke kunnat specificeras. Även jag har sökt erhålla underlag för en sådan jämförelse; enligt uppgift från ledningen för marinsjukhuset kunna dock dess driftkostnader ej fixeras, emedan sjukhusdriften bekostas från marinens allmänna anslag till avlöningar, mathållning m. m. och särskilda räkenskaper för dessa kostnader såvitt avser sjukhuset ej föras. Om jag sålunda nödgas konstatera, att en siffermässig jämförelse i detta avseende ej kan nu komma till stånd, synes likväl betänklighet ur driftsekonomisk synpunkt ej behöva möta mot ett samarbete på sjukhusområdet mellan staten och landstinget. Driftkostnaderna vid länslasarettet i Karlskrona kunna ej anses särskilt höga; de torde i stort sett representera genomsnittet bland rikets länslasarett.

Härtill kommer, att vårdtiden på de dyrbarare s. k. A-platserna genom tillkomsten av de B-platser som i det följande förordas torde kunna ej oväsentligt förkortas till fördel för sjukhusets ekonomi.

På grund av det anförda finner jag den av den sakkunnige förordade lösningen av marinens sjukhusfråga i Karlskrona lämplig och föreslår därför, att marinens sjukvård därstädes ordnas genom samarbete med Blekinge läns landsting.

Beträffande den sakkunniges principprogram för samarbetssjukhusets och centrallasarettets ordnande ha skilda meningar försports bland myndigheterna. Meningsskiljaktigheterna begränsa sig huvudsakligen till storleken och utformningen av den för militära invärtesmedicinska fall avsedda avdelningen. Medan marinförvaltningen påyrkat i det närmaste en fördubbling av platsantalet å denna avdelning samt den därtill anslutna s. k. beredskapsavdelningen, har 1940 års militära byggnadsutredning funnit sig kunna acceptera den sakkunniges förslag i denna del. Medicinalstyrelsen åter har förordat en minskning av antalet medicinska lasarettspatser från av den sakkunnige föreslagna 93 till 60 i samband varmed styrelsen förordat anordnande av sjukbaracker för enklare fall å sjukhusområdet. Slutligen har lasarettsläkaren Bohmansson förordat en närmare utredning beträffande proportionen mellan s. k. A-platser och B-platser. Innan jag tar ställning till de sålunda framlagda förslagen torde jag få erinra om följande.

Generalfältläkaren framlade år 1941 vissa riktlinjer rörande den slutna sjukvården för arméns del, vilka äro av viss betydelse för bedömandet även av här föreliggande spörsmål. Med utgångspunkt från att den genomsnittliga vårdkostnaden per dag ställer sig högre å ett specialistsjukhus än å ett truppförbandssjukhus uttalas i de nämnda riktlinjerna till en början önskemålet om en överflyttning till de driftbilligaste sjukvårdsplatserna — truppförbandssjukhusen — av all den sjukvård, som kan bedrivas där med samma säkerhet för ett gott vårdresultat, medan platserna å specialiserade sjukhus böra reserveras för sådana patienter, som verkligen äro i behov därav. Med denna pricipiella utgångspunkt anser generalfältläkaren de för den militära sjukhusvården erforderliga vårdplatserna kunna uppdelas i tre olika kategorier, nämligen

1. *A-platser* på sjukhus (»samarbetssjukhus» och civila lasarett) med specialutbildade läkare och fullständig utrustning med avseende på diagnostik och terapi: röntgenavdelningar, laboratorier, operationsavdelningar, fysikaliska och balneoterapeutiska anordningar etc.

2. *B-platser* å truppförbandssjukhus för all den sjukvård, som truppförbandets egen medicinalpersonal med mera begränsade resurser kan meddela.

3. *C-platser*, likaledes förlagda till truppförbandet, för konvalescens och efterbehandling, isolering av banala infektioner och annan vård, som hittills meddelats i kvarter inom truppförbandet. Dessa C-platser böra jämväl finnas som reserv vid tillfälligt ökad sjuklighet, lättare epidemier och vid tillfällig ansvällning av förbandets normalnumerär. De böra även tillfälligt kunna tagas i bruk för truppförläggning vid mobilisering.

Av generalfältläkarens riktlinjer framgår, att till A-platser böra hänvisas kirurgiska vårdfall, som fordra operativ behandling eller specialkompetens hos läkaren. Vårdtiden bör inskränkas till den kortast möjliga och den sjuke snarast överföras till B- eller C-plats å eget truppförband för konvalescens och efterbehandling. Av invärtes medicinska sjukdomsfall hänvisas till A-platser vissa undersökningsfall, till dess diagnos är ställd och behandlingsplan kan uppgöras, och dessutom sådana allvarligare vårdfall, som fordra fortsatt övervakning, sjukhuskolad vårdpersonal eller speciell dietetik.

Vid en jämförelse mellan dessa riktlinjer och den sakkunniges nu föreliggande förslag till ordnande av den militära sjukvården i Karlskrona framgår till en början, att B- och C-platserna, vilka enligt generalfältläkarens mening för arméns del böra vara förlagda till truppförbanden, här inrymts inom ramen för samarbetssjukhuset. För en dylik anordning kunna ock flera skäl anföras, bland annat de särpräglade förlägningsförhållandena i Karlskrona, varest de militära enheterna äro av en helt annan storleksordning än vid armén. Den sakkunnige har emellertid vidare icke förordat någon närmare byggnadsteknisk eller organisatorisk åtskillnad mellan A-platserna å den ena sidan och B-platserna å den andra, varför förslaget i stort sett innefattar vårdplatser av endast två typer, A-platser och C-platser.

För egen del har jag funnit, att medicinalstyrelsens invändningar mot den sakkunniges förslag i denna del icke sakna fog. För att tillmötesgå styrelsens önskemål i förevarande avseende liksom i någon mån marinförvaltningens krav på ökat antal platser för invärtesmedicinska fall förordar jag därför följande ändrade disposition av platsantalet å den medicinska avdelningen.

Antalet av den sakkunnige angivna A- och B-platser för medicinska militära fall, 93, bibehålles oförändrat, men beräknas såsom avseende allenast A-platser, vilket torde vara befogat med hänsyn bland annat till den för dessa platser föreslagna byggnadstekniska standarden i avseende å bilokalsutrymmen o. s. v.

Den av den sakkunnige förordade s. k. beredskapsavdelningen, vilken närmast torde vara att uppfatta såsom en C-avdelning, torde i anslutning till den nyss förordade beräkningen av A-platserna böra tagas i anspråk såsom i första hand en B-avdelning för samarbetssjukhusets behov. Enligt vad som framgår av de vid betänkandet fogade skissritningarna står ifrågavarande avdelning i direkt kulvertförbindelse med sjukhusets övriga delar. Vidare ha bilokaler o. s. v. beräknats på sådant sätt, att avdelningen i fråga utan vidare torde kunna fungera såsom B-avdelning med de uppgifter som avsetts för sådan avdelning i generalfältläkarens förenämnda riktlinjer.

Medicinalstyrelsen har såsom förut anförts för sin del förordat, att B-sjukvården vid samarbetssjukhusets militärmedicinska avdelning skulle förläggas till ett baracksjukhus om 40 platser, av styrelsen kostnadsberäknat till 55,000 kronor. Enligt vad som upplysts torde emellertid ett fullgott baracksjukhus med erforderliga installationer o. s. v. icke kunna åstadkommas inom ramen för den av medicinalstyrelsen angivna summan. En kostnad av minst 60,000 kronor torde, likaledes enligt inhämtade upplysningar, erfordras för anord-

andet av ett baracksjukhus av föreslagen typ. Vid nu angivna förhållanden och i betraktande av den korta livslängd ett sålunda beskaffat sjukhus har synes det knappast välbetänkt att anordna permanent sjukhusvård på basis av baracker.

Om jag således icke kan biträda medicinalstyrelsens förslag om anordnandet av baracker i anslutning till samarbetssjukhuset för bestridandet av den s. k. B-sjukvården, synes det enligt min mening emellertid påkallat att något vidga ramen för den militärmedicinska sjukhusvården å samarbetssjukhuset. Detta synes enklast och bäst kunna ske på så sätt, att den förutnämnda, såsom B-avdelning avsedda beredskapsavdelningen om 40 sängplatser påbygges med ytterligare en våning likaledes om 40 platser av samma typ som den nu i skissritning föreliggande beredskapsavdelningen. Härigenom skulle således det totala antalet medicinska platser för militär personal å samarbetsjukhuset i Karlskrona komma att ökas med 40 från av den sakkunnige förordade ($93 + 40 =$) 133 till ($133 + 40 =$) 173 platser.

I detta sammanhang vill jag understryka, att de nu angivna siffrorna givetvis endast äga betydelse såsom en beräkningsgrund och ej avse att vara normerande för den ena eller andra partens utnyttjande av platserna å samarbetssjukhuset. Sålunda torde bland annat den av mig föreslagna B-avdelningen kunna i stor utsträckning nyttjas för hela sjukhusets behov såsom en gemensam avdelning.

Vad beträffar behovet av C-platser torde detta med hänsyn bland annat till det av mig föreslagna B-sjukhusets utvidgning kunna tillgodoses inom ramen för befintliga eller blivande platser å truppförbandssjukhusen i Karlskrona.

En sak för sig är, att behovet av sjukhusplatser av C-typ under rådande beredskapsförhållanden är särskilt stort och för närvarande måste tillgodoses genom anlåtande av vissa äldre, synnerligen bristfälliga lokaler å Laboratoriehöjden ävensom genom ianspråktagande av den s. k. Tullskolan i Karlskrona. Detta behov, som således är föranlett av försvarsberedskapens upprätthållande, torde kunna tillgodoses genom vidtagande av provisoriska anordningar, såsom exempelvis anordnande av baracker. Denna fråga, vilken torde böra uppmärksammas av marinförvaltningen, kräver icke sin lösning i förevarande sammanhang. För anordnande av dylika för försvarsberedskapsändamål avsedda baracker torde förskottsstaten för försvarsväsendet kunna av Kungl. Maj:t anlitas. — Jag vill allenast förutskicka att, därest det skulle befinnas påkallat att anordna baracker för sjukvårdsändamål i Karlskrona, dessa torde böra uppföras i anslutning till lasaretsområdet för vinnande av kontakt med samarbetssjukhuset i ekonomiskt och personellt avseende.

Vad angår den sakkunniges kostnadsberäkning för det av honom föreslagna byggnadsprogrammet för samarbetssjukhuset i Karlskrona har militära byggnadsutredningen såsom förut antytts funnit sig böra föreslå en reduktion av densamma med i avrundat tal 300,000 kronor, medan landstinget påyrkat vissa ändringsarbeten för en sammanlagd kostnad av 200,000 kronor. Mot dessa av byggnadsutredningen och landstinget förordade jämkningar i den sakkunniges förslag synes intet vara att erinra. Enligt inhämtad

upplysning skulle kostnaden för tillbyggnad av den s. k. beredskapsavdelningen med ytterligare en våning jämte anordnande av hiss komma att uppgå till i runt tal 120,000 kronor. I anslutning här till torde den sammanlagda kostnaden för Karlskronalasarettets utbyggande böra beräknas till (5,040,000 — 300,000 + 200,000 + 120,000 =) 5,060,000 kronor.

I anslutning till de av den sakkunnige förordade principerna för fördelning av byggnadskostnaderna torde det angivna beloppet av 5,060,000 kronor böra fördelas sålunda, att statsverket gäldar i runt tal 3,125,000 kronor och landstinget återstoden eller 1,935,000 kronor. Vid denna fördelning förbiser jag icke, att statsverket kommer att få erlägga den övervägande delen av kostnaderna för utbyggnaden av det nuvarande lasarettets ekonomiavdelning och panncentral. Det hade måhända kunnat övervägas att påkalla en för staten något förmånligare kostnadsfördelning i denna del; med hänsyn emellertid till de förpliktelser i avseende å sjukvårdens ordnande i Karlskrona, som Blekinge landsting åtager sig genom samarbetet med staten, vill jag icke nu ifrågasätta någon jämkning i avseende å kostnadsfördelningens principer. Då jag i likhet med utredningsmannen förutsätter, att det nya epidemisjukhuset i relativt stor omfattning kommer att av marinen utnyttjas för andra sjukvårdsändamål än epidemivård, har jag icke heller velat motsätta mig den sakkunniges förslag rörande bestridande av kostnaderna för epidemivårdplatserna med de ändringar, som av det förut sagda framgår. Jag vill emellertid betona, att endast de i detta fall föreliggande speciella förhållandena kunna motivera att statsverket påtager sig en del av sistnämnda kostnader, varför ett biträdande av förslaget i denna del icke bör få några konsekvenser inom andra delar av försvarsväsendet.

I det föregående har hänsyn icke tagits till kostnaderna för lösa inventarier eller linoleummattor för sjukhuset. Beträffande dessa kostnader föreligga icke några närmare kostnadsberäkningar. Det torde få ankomma på den i byggnadsavtalsförslaget omförmälda byggnadskommittén att efter samråd med marinförvaltningen och Blekinge läns landsting inkomma med utredning och kostnadsberäkning i denna del i och för finansieringsfrågans bedömande. Jag förutsätter, att de till marinens nuvarande sjukhus hörande inventarierna i största möjliga utsträckning skola tagas i anspråk.

Mot de av den sakkunnige angivna grunderna för bestridandet av samarbetssjukhusets driftkostnader synes någon väsentlig erinran ej kunna framställas.

De av den sakkunnige förordade avtalsförslagen synas kunna i huvudsak godtagas. De av medicinalstyrelsen framställda erinringarna torde dock böra beaktas vid den slutliga utformningen av dessa avtal. Uppmärksammas bör härvid även, att utformningen av 10 § i det i bilaga B intagna avtalsförslaget sker på sådant sätt, att därav klart framgår, att med »lasarettet» i denna paragraf icke åsyftas de delar av lasarettet, som avses i 13 §. Av riksdagen torde böra utverkas bemyndigande för Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med de framlagda avtalsförslagen träffa avtal med landstinget.

Olika meningar ha under remissbehandlingen yppats angående organisationen av den invärtesmedicinska vården av militära patienter. Medan den sakkunnige på anförda skäl förordat, att någon organisatorisk åtskillnad icke borde genomföras beträffande vården av civila och militära invärtespatienter, ha marinförvaltningen och lasarettsläkareföreningen hållit före, att den militära medicinska sjukhusvården skulle stå under chefskap av en särskild överläkare, tillika marinläkare. Medicinalstyrelsen åter har i anslutning till dess förslag om en minskning av antalet platser å samarbetssjukhuset för militära medicinska fall funnit samtliga medicinska fall kunna stå under tillsyn av civil chefläkare.

För egen del vill jag framhålla, att det med den av mig föreslagna utvidgningen av platsantalet å sjukhuset för militära medicinska fall ej torde vara möjligt att för såväl dessa som de civila invärtespatienterna avse endast en chefläkare. Med hänsyn härtill och i överensstämmelse med marinförvaltningens och lasarettsläkareföreningens förslag i ämnet förordar jag, att en särskild överläkare, tillika marinläkare, knytes till sjukhuset. Denne läkares beställning torde böra uppföras å personalförteckningen för marinläkarkåren. Läkaren torde i överensstämmelse med vad som gäller för chefläkarna vid arméns garnisonssjukhus böra hänföras till lönegraden Ca 26. — Med inrättandet av denna beställning torde böra anstå till dess byggnadsarbetena nalkas sin fullbordan.

Frågan i vad mån och på vad sätt den nu vid marinens sjukhus tjänstgörande personalen bör inom försvarsväsendet tagas i anspråk för andra uppgifter bör på grundval av det av den sakkunnige i ämnet framlagda förslaget upptagas till övervägande av marinförvaltningen, som i sinom tid bör inkomma med härav föranlett förslag.

I årets statsverksproposition har såsom bidrag till utbyggnaden av länslasarettet i Karlskrona upptagits ett beräknat belopp av 500,000 kronor. Detta belopp torde såvitt nu kan bedömas komma att förslå för bestridande av statsverkets andel i kostnaderna för de under nästa budgetår aktuella byggnaderna vid lasarettet.

Av skäl som framgå av vad i det följande under punkt II anföres torde det bli behöfligt att forcera färdigställandet av vissa delar av sjukhusbyggnaderna. Härav föranledda extra kostnader — enligt från marinförvaltningen inhämtad uppgift omkring 15,000 kronor — torde få bestridas från det för byggnadsföretaget för nästa budgetår anvisade anslaget.

Departementschefens hemställan.

Aberopande vad i det föregående anförts får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels besluta, att marinens sjukhus i Karlskrona skall nedläggas och sjukhusets uppgifter övertagas av ett till länslasarettet i Karlskrona förlagt samarbetssjukhus,

dels bemyndiga Kungl. Maj:t att med Blekinge läns landsting

träffa erforderliga avtal rörande ej mindre utbyggande av läns-lasarettet i Karlskrona till samarbetssjukhus i enlighet med de av mig förut angivna riktlinjerna än även de mellan landstinget och staten föreliggande ekonomiska och rättsliga frågorna i samband med vården av militära patienter å länslasarettet,

dels ock till Marinen: Bidrag till utbyggnad av länslasarettet i Karlskrona för budgetåret 1943/44 under fjärde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 500,000 kronor.

II. Ordnandet av vissa förlägningsfrågor i Karlskrona m. m.

I. Inledning.

Innan jag närmare ingår på behandlingen av hithörande spörsmål torde jag i korthet få redogöra för den nuvarande dispositionen av vissa staten tillhöriga, för försvarsändamål disponerade byggnader i Karlskrona ävensom för de förslag i ämnet, som framlagts i 1941 års försvarsutrednings betänkande samt i propositionerna 1942: 210 och 270.

Vad först angår *den nuvarande lokaldispositionen* gäller följande.

Cheferna för Sydkustens marindistrikt och för Karlskrona örlogsstation jämte stabs- och förvaltningsorgan disponera ämbetslokaler i en särskild kanslibyggnad vid Drottninggatan i Karlskrona. Sjömanskåren i Karlskrona tillhörande fast anställt manskap samt värnpliktiga äro förlagda i kasernerna Sparre och Ankarstierna (f. d. skeppsgosse-kårens kasern) samt — under nuvarande förhållanden — till en del i förutvarande Karlskrona grenadjärregementes kasern vid Gräsvik norr om stadens egentliga delar. För flottans underofficersskola och radioskolan vid Karlskrona örlogsstation äro lokaler inrymda i en särskild byggnad vid Drottninggatan, medan flottans rekryt- och underbefälsskolor förlagts i en byggnad invid kasernen Sparre.

Chefen för Blekinge kustartilleriförsvär, vilken befattning för närvarande uppehålls av chefen för Sydkustens marindistrikt, har lokaler å samma plats som marindistriktschefen. Karlskrona kustartilleriregemente är med sin huvuddel förlagt till den s. k. stadskasernen vid Vallgatan, medan en mindre del erhållit förlägningsutrymmen vid Oscarsvärn nordost om själva staden.

Under nu rådande förhållanden är slutligen en infanteristyrka förlagd till den del av grenadjärkasernen vid Gräsvik, som icke på sätt nyss sagts disponeras av flottans sjömanskår.

1941 års försvarsutredning förutsatte, att marinens sjukhus komme att sammanslås med länslasarettet i Karlskrona, varefter de lokaler, som för närvarande användas av marinens sjukhus, beräknades bli disponibla för andra ändamål. Den egentliga sjukhusbyggnaden samt den s. k. ekonomibyggnaden borde enligt utredningens mening ändras till lokaler för marinens underofficersskola — vilken enligt utredningens förslag skulle ersätta de nuvarande skilda underofficersskolorna för flottan och kustartilleriet — och för Karlskrona örlogsstations radioskola, som i viss mån är gemensam för olika delar

av marinen. — Sjukhuset tillhörigt läkarboställe borde enligt utredningens förslag ändras till lokaler för marindistriktets sjukvårds- och kameralförvaltningar.

Kasernerna Sparre och Ankarstierna borde moderniseras och ändras; intill sistnämnda kasern borde uppföras en ny kasern. I samband härmed borde även nya expeditionslokaler anordnas för chefen för örlogsstationen. De av stationschefen nu disponerade lokalerna avsåg försvarsutredningen för marindistriktschefen.

Försvarsutredningen förordade vidare, att den av utredningen till inrättande föreslagna flottans sjömansskola skulle förläggas till grenadjärkasernen vid Gräsvik.

Vidkommande kustartilleriets förläggningsförhållanden föreslog försvarsutredningen, att dessa ordnades enligt följande riktlinjer. Chefen för Blekinge kustartilleriförsvaret borde såsom kanslihus lämpligen erhålla den förutvarande ingenjörkasernen, d. v. s. det etablissement, som förut disponerats av Göta ingenjörkårs till Karlskrona förlagda kompani. Denna kasern avsågs tidigare skola ändras till kanslihus för marindistriktschefen, för vilket ändamål visst belopp anvisats. — Den av försvarsutredningen föreslagna utökningen av Karlskrona kustartilleriregemente medförde dels att ändringar måste vidtagas i de befintliga stadskasernerna, dels att förläggningslokaler m. m. måste nybyggas å Oscarsvärn.

I *propositionen 1942: 210* ifrågasattes vissa jämkningar i den av försvarsutredningen framlagda planen för dispositionen av försvarsväsendets byggnader i Karlskrona. Sålunda förordade jag (*propositionen*, sid. 450), att frågan om marinens underofficersskolas förläggning upptoges till särskild utredning i samband med frågan om förflyttningen av Stockholms örlogsbas. Frågorna om utnyttjandet av marinens sjukhus i Karlskrona, därest en sammanslagning av sjukhuset med länslasarettet i nämnda stad komme till stånd, ävensom om användningen av den för Karlskrona kustartilleriregemente utnyttjade underofficersbyggnaden syntes tarva ytterligare överväganden; dessa spörsmål ägde för övrigt samband med frågan om förläggningssort för marinens underofficersskola.

I övrigt godtogos i *propositionen 1942: 210* de av försvarsutredningen framlagda förslagen till förläggningsfrågornas ordnande i Karlskrona, innebärande bland annat, såsom nyss anförts, att flottans sjömansskola skulle förläggas till grenadjärkasernen å Gräsvik samt att Karlskrona kustartilleriregemente skulle förläggas dels i sin nuvarande kasern vid Vallgatan (stadskasernen), dels i lokaler vid Oscarsvärn.

I anslutning härtill äskades i *propositionen 1942: 270* medel för utförande av, bland annat, följande byggnadsarbeten inom Sydkustens marindistrikt med nedannämnda belopp, varvid inom parentes angivits den beräknade totalkostnaden för ifrågakommande byggnadsföretag.

Tillbyggnad av matinrättningen samt utvidgning av panncentralen vid kasern Ankarstierna (145,000 kronor)	kronor 145,000
Vissa nybyggnader vid kasern Ankarstierna (900,000 kronor)	» 900,000
Ny kanslibyggnad för chefen för Karlskrona örlogsstation (325,000 kronor)	» 325,000
Vissa byggnadsarbeten för flottans sjömansskola (2,280,000 kronor)	» 400,000
Ombyggnad av f. d. ingenjörkasernen (300,000 kronor)	» 175,000
Exercishall med mätthus för Karlskrona kustartilleriregemente (225,000 kronor)	» 225,000
Utbyggnad av matinrättningen samt utökning av manskapsmässen & Oscarsvärn (100,000 kronor)	» 100,000
Barack & Oscarsvärn för bataljonsstab m. m. (55,000 kronor)	» 55,000
Kaserner m. m. & Oscarsvärn (800,000 kronor)	» 500,000

I anledning av sålunda i propositionen 1942: 270 framlagda förslag väcktes inom *första kammaren* en *motion*, nr 253. Efter en redogörelse för de av försvarsutredningen och i propositionen 1942: 210 angivna riktlinjerna för dispositionen av det för försvarsändamål upplåtna byggnadsbeståndet i Karlskrona samt de på grund härav i propositionen 1942: 270 framlagda medelsäskandena anfördes i motionen följande.

Det kan emellertid, sedan lokalerna för marinens sjukhus bliva disponibla för annat ändamål än underofficerssskolan, förtjäna övervägas, om icke till följd härav en annan disposition av den s. k. Gräsvikskasernen och av den nuvarande kustartillerikasern bör komma i fråga, bland annat av det skälet att om- och tillbyggnadsarbeten därigenom kunna minskas. Vissa skäl tala nämligen emot, synes det, att förlägga sjömansskolan till Gräsvikskasernen. Den bör ligga i närheten av flottans övriga anläggningar, och möjlighet härtill finnes genom att förlägga densamma till den nuvarande kustartillerikasernen och i marinens sjukhus nuvarande lokaler. Kustartilleriregementet synes i stället böra förläggas till Gräsvikskasernen; härför tala också andra skäl, som nedan skola beröras.

Det utrymme, som sjömansskolan vid här ifrågasatt utbyte av lokaler kommer att disponera, torde vara fullt tillräckligt för skolans behov. Praktiska skäl tala också för att sjömansskolan förläggas i dessa lokaler. Avsikten med organiserandet av den särskilda sjömansskolan är ju, att stamanskapets utbildning i viss utsträckning skall bedrivas ombord å segelfartyg och överhuvud inriktas på sjömanskap. Skolans förläggning till Gräsvik torde ur denna synpunkt vara mindre lämplig. De fartyg, över vilka sjömansskolan kan komma att disponera, kunna ligga vid kaj eller på redd i närheten av kustartilleriregementets nuvarande förläggning, men däremot erbjuder det större svårigheter, om sjömansskolan förläggas till Gräsvik, att förlägga fartygen i närheten av denna kasern. I det förra fallet kommer förläggningen också att ligga i närheten av örlogsvarvet, vilket ur utbildningssynpunkt torde vara lämpligt. Det bör ej heller förbises, att det för de ynglingar, som tagit anställning vid flottan, måste verka mera sporrande till arbetsinsatser, att de få sin förläggning och sin första utbildning i anslutning till flottans övriga etablissemang och anläggningar än att de skulle förläggas avsides från dessa. Man bör ej heller bortse från att de genom förläggningen inne i själva staden i större utsträckning än vid förläggning

i Gräsvikskasernen äro under uppsikt av myndigheter och befäl även under sin fritid.

Vad angår kustartilleriregementets förläggningslokaler m. m. må erinras därom, att den förordade utökningen av Karlskrona kustartilleriregemente, då regementet skall ligga kvar i stadskasernen med sin huvuddel, medför behov av såväl ändringar som ombyggnader i detta etablissemment men dessutom vissa om- och nybyggnader å Oscarsvärn för erhållande av förläggningslokaler m. m. Försvarsutredningen hade beräknat kunna åstadkomma lokaler för kustartilleriregementets regements- och bataljonsstaber m. m. genom att en redan befintlig underofficersbyggnad skulle omändras, men denna ombyggnad har åtminstone tills vidare uppskjutits. Det för kustartilleriregementet ifrågasatta disponerandet av marinens sjukhus innebär heller ingen tillfredsställande lösning av förläggningsfrågan. Den lösning av kustartilleriregementets förläggningsfråga, som beräknats av departementschefen, medför visserligen att regementets huvuddel förlägges till stadsområdet, men härav följa betydande olägenheter ur utbildningssynpunkt. Regimentets nuvarande kasernområde är litet och saknar praktiskt taget utvecklingsmöjligheter. Den till uppförande föreslagna exercishallen kommer att minska möjligheten till övningar på kaserngården. Övningar i signal-tjänst, fälttjänst och dylikt kunna praktiskt taget inte försiggå inom det nuvarande kasernområdet. Med regementets föreslagna organisation torde inte kaserngården i förekommande fall förslå ens för regementets uppställning. Från sistnämnda brist kan man i någon mån bortse, men däremot inte från bristen på lämplig övningsterräng inom kasernområdet eller i dess omedelbara närhet. På personalen vid kustartilleriet ha ju anspråken under senare år på en gedigen grundläggande infanteriutbildning alltmera kommit att skjutas i förgrunden, vilket på sitt sätt kan sägas ha medfört en omvärdering av frågan om kustartilleriregementets behov av lämplig övningsterräng.

För regementets huvuddel synes det kasernetablissemment vid Gräsvik, som tidigare disponerats av förutvarande Karlskrona grenadjärregemente, erbjuda inte blott ett gott förläggningsutrymme utan även och framförallt en lämplig övningsterräng. Till detta etablissemment hör nämligen ett kasernområde, som väl lämpar sig för övningar av olika slag, såväl i infanteritjänst som mera specialbetonad kustartilleritjänst. I närheten av kasernerna finnes såväl skjutbana som korthållsbana. Regimentets expeditioner kunna inrymmas i etablissemmentets kanslibyggnad. Förläggningsutrymme finnes disponibelt för närmare 2,000 man. Till etablissemmentet hör matsal för omkring 1,100 man, varjämte ekonomibyggnaderna i övrigt äro rymliga.

Med hänsyn till här anförda synpunkter synes en förläggning av Karlskrona kustartilleriregemente till förutvarande Karlskrona grenadjärregementes kasernetablissemment vara ändamålsenlig. Kustartilleriförsvarsstaben kommer i så fall att vara förlagd i närheten av regementet, då den ju skall förläggas till f. d. ingenjörkasernen.

I detta sammanhang synes också frågan om förläggningen av kustartilleriregementets rörliga bataljon böra bli föremål för förnyat övervägande. Denna bataljon beräknas av departementschefen skola förläggas till Oscarsvärn, men detta område synes emellertid mindre lämpligt för förläggning av den rörliga bataljonen. Det disponibla terrängområdet är här förhållandevis litet. Övningsområdet blir därmed för litet för bataljonens behov. Genom kasernområdet går en mycket trafikerad väg, vilket i och för sig kan vara en fördel, men det bör också beaktas att området ligger söder om den enda befintliga broförbindelsen med fastlandet, något som med hänsyn till den nutida krigföringen måste betecknas som en stor nackdel.

På det s. k. Rosenholmsområdet, vilket står under arméns förvaltning, finnas vissa barackbyggnader, vilka synas vara avsedda att framdeles disponeras vid den efterutbildningsövning, till vilken värnpliktiga, avsedda för Blekinge försvarsområde, skola inkallas senast adertonde året efter inskrivningen. Avsikten med denna efterutbildningsövning för här ifrågavarande personal är dock att göra densamma förtrogen med de speciella förhållanden i fråga om bevakning, strid och transporter, som råda på kustartilleriförsvarets sjöfronter. Med hänsyn härtill synes efterutbildningsövningen företrädesvis komma att bedrivas i kustbandet, och en förläggning av infanteriet till Rosenholmsområdet synes av denna anledning icke nödvändig. Området skulle alltså kunna i stället disponeras för förläggning av kustartilleriregementets rörliga del och infanteriet i stället disponera Oscarsvärnsförläggningen för sitt behov. Ur utbildningssynpunkt synes en sådan förläggning för kustartilleriregementets del erbjuda betydande fördelar framför en förläggning till Oscarsvärn.

Vad ovan anförts synes mig tala för att frågan om förläggningen av sjömansskolan och Karlskrona kustartilleriregemente bör bli föremål för ytterligare övervägande. Av Kungl. Maj:t äskade medel för ifrågavarande förläggningsfrågors ordnande i Karlskrona synas likväl böra anvisas, men i samband därmed torde riksdagen böra bemyndiga Kungl. Maj:t att disponera de anvisade medlen för förläggningens ordnande för ifrågavarande skola och regemente på annat sätt än i propositionen nr 270 beräknats, därest fortsatt utredning skulle giva vid handen att förläggningsfrågorna böra lösas genom annan lokaldisposition än som i propositionen förutsatts.

Riksdagen (skrivelse nr 376, sid. 13) anförde, att riksdagen visserligen icke funnit anledning föreligga för en framställning om en sådan särskild utredning och alltså funnit, att till vissa byggnadsarbeten för flottans sjömansskola för budgetåret 1942/43 borde anvisas 400,000 kronor. Emellertid ville riksdagen i anslutning därtill förorda, att vid byggnadsprogrammets mera detaljerade utformning fortsatt uppmärksamhet ägnades frågan om den lämpligaste dispositionen av de statliga byggnaderna i Karlskrona. Under erinran om vad riksdagen i annat sammanhang uttalat rörande anslagsmedlens disposition ville riksdagen uttala, att det icke torde böra föreligga hinder för Kungl. Maj:t att vid dispositionen av såväl denna anslagspost som övriga för byggnadsarbeten i Karlskrona beräknade anslagsmedel — vilka jämväl anvisades av riksdagen — vidtaga de ändringar i byggnadsprogrammet, som kunde befinnas lämpliga.

I samband med meddelande av dispositionsbeslut den 30 juni 1942 rörande bland annat ovannämnda, för byggnadsarbeten inom Sydkustens marindistrikt avsedda anslagsmedel föreskrev *Kungl. Maj:t*, att det skulle åligga marinförvaltningen att i enlighet med vad av riksdagen i skrivelsen nr 376 anförts taga under omprövning frågan om den lämpligaste dispositionen för avsedda ändamål av ifrågakommande statliga byggnader i Karlskrona.

2. Marinförvaltningens utredning.

Till åttlydnad av nyssnämnda uppdrag har marinförvaltningen med skrivelse den 30 november 1942 överlämnat en inom ämbetsverket utförd utredning rörande förläggningsförhållandena i Karlskrona. I skrivelsen anföres till en början följande.

Försvarsutredningen hade förutsatt, att byggnader inrymmande nuvarande marinens sjukhus bleve disponibla, d. v. s. att en sammanslagning av marinens sjukhus med länslasarettet i Karlskrona komme till stånd. Enär denna sammanslagning ej torde vara ur ekonomisk synpunkt självklar och ej heller — såsom marinförvaltningen framhållit i utlåtande den 27 november 1942 över sakkunnigförslaget i ärendet — torde kunna komma till stånd i erforderlig tid, borde marinförvaltningen även undersöka sammanslagningens inverkan på kostnaderna för de olika tänkbara alternativa dispositionerna av de berörda byggnaderna. Sålunda borde hänsyn tagas även till den staten åvilande kostnaden för med sammanslagningen sammanhängande byggnadsarbeten. Denna kostnad hade i sakkunnigförslaget upptagits till 3,120,000 kronor, vilket belopp enligt förslaget skulle kunna fördelas med omkring hälften på vart och ett av budgetåren 1943/44 och 1944/45. — Med hänsyn till vad marinförvaltningen anført i utlåtandet den 27 november 1942 över sakkunnigbetänkandet torde dock denna kostnad få beräknas till 4,000,000 kronor, varvid kostnaderna för inventarier därvid ej medräknats.

På grundval av försvarsutredningens beräkningar av de erforderliga byggnadsarbetena i Karlskrona och därmed förenade kostnader samt av marinförvaltningen verkställda beräkningar av dessa kostnader har ämbetsverket sammanfattat de erforderliga kostnaderna för ordnandet av förläggningsförhållandena i staden enligt försvarsutredningens förläggningssalternativ sålunda, att de av försvarsutredningen beräknade kostnaderna skulle stanna vid 9,735,000 kronor (prisläget den 1 juli 1941), medan samma kostnader enligt marinförvaltningens beräkningar skulle komma att uppgå till 10,830,000 kronor (prisläget den 1 juli 1942). Härvid ha de på statsverket fallande kostnaderna för sjukhussammanslagningen beräknats till respektive 3,120,000 kronor och 4,000,000 kronor. Anmärkas må, att i nämnda beräkningar endast ingå sådana byggnadsobjekt, som direkt beröras av den verkställda omprövningen av lokaldispositionen i Karlskrona. Ytterligare byggnadskostnader kunna sålunda förväntas uppkomma i samband med genomförandet av den nya försvarsorganisationen, såvitt avser de marina formationerna i Karlskrona.

I fortsättningen har marinförvaltningen anført, att ämbetsverket av marinchefen med skrivelse den 30 september 1942 erhållit direktiv beträffande ordnandet av förläggningsförhållandena inom Sydkustens marindistrikt efter genomförd organisation. Det hade härvid visat sig, att förläggningsutrymme i Karlskrona skulle komma att erfordras utöver vad som av försvarsutredningen beräknats liksom också lokaler för underbefälsutbildningen, vilken av utredningen förutsatts skola bedrivas å fartygen och ej i skollokaler i land. Vidare har marinförvaltningen anført.

I anledning därav borde de av försvarsutredningen angivna förutsättningarna justeras, dels med hänsyn till att förefintliga möjligheter att förlägga manskap i kasernerna Sparre och Ankarstierna vore betydligt större än utredningen antagit, dels också med hänsyn till att erforderligt antal förläggningsplatser för sjömansskolan vore 1,000 i stället för av försvarsutredningen angivna 1,200 samt för sjömanskåren 2,000 i stället för av utredningen angivna 1,600. Under beaktande av härav motiverade justeringar syntes kostnaden för erforderliga byggnadsarbeten i huvudsaklig överensstämmelse i

övrigt med vad som i propositionen 1942: 210 föreslagits beträffande dispositionen av de olika etablissemangen kunna beräknas till 10,030,000 kronor.

Marinförvaltningen har härefter övergått till en närmare omprövning av de olika alternativ för lösandet av förlägningsfrågorna i Karlskrona, som enligt ämbetsverkets mening kunde ifrågakomma. Marinförvaltningen har därvid anfört, att enligt marinchefens direktiv skulle vid samtliga ifrågakommande alternativ förlägningsutrymme beredas följande styrkor.

1. sjömanskåren 2,000 man
 2. sjömansskolan 1,000 man
 3. kustartilleriet 1,300 man
 4. skollokaler till radioskolan för 75 elever
 5. skollokaler till underbefälsskolan för 500 elever
 6. skollokaler till värnpliktsundervisning för 950 elever.
- Underofficersskolan förutsattes förlagd till annan ort.

De alternativ, som enligt marinförvaltningens utredning kunde ifrågakomma äro följande.

Huvudalternativ I: Erforderligt utrymme beredes i anslutning till befintliga etablissemang (kasernerna Sparre och Ankarstierna, kustartilleriets stadskasern, f. d. grenadjärkasernen i Gräsvik, Oscarsvärn, marinens sjukhus). Nuvarande marinens sjukhus förutsättes bliva disponibelt.

Huvudalternativ II: Erforderligt utrymme beredes i anslutning till befintliga etablissemang. Nuvarande marinens sjukhus förutsättes skola bibehållas.

Huvudalternativ III: Erforderligt utrymme beredes i anslutning till befintliga etablissemang samt beträffande sjömansskolan genom nybyggnader.

Huvudalternativ IV: Erforderligt utrymme beredes i anslutning till befintliga etablissemang samt beträffande kustartilleriet genom nybyggnader.

De olika alternativen har marinförvaltningen vidare uppdelat i underalternativ. Samtliga alternativ och de för dem beräknade kostnaderna har marinförvaltningen sammanfattat å en tablå, vilken i något förkortad form såsom bilaga (*Bil. C*) torde få fogas till statsrådsprotokollet. Alternativen ha såsom tablå utvisar av marinförvaltningen uppdelats i tvenne olika grupper. Enligt den första gruppen skulle en sammanslagning äga rum av marin- och landstingssjukvården i Karlskrona i enlighet med det förut i avd. I närmare berörda sakkunnigbetänkandet. Gemensamt för de under den andra gruppen sammanförda alternativen är åter, att marinens sjukhus bibehållits såsom sådant.

För egen del har marinförvaltningen vidare anfört följande.

En jämförelse mellan dessa två grupper av alternativ visade att besparingar vore möjliga att uppnå därigenom, att marinens nuvarande sjukhus bibehölles. Därjämte kunde det konstateras att, oberoende av användningen av marinens nuvarande sjukhusbyggnader, besparing skulle vara möjlig därigenom, att sjömansskolan förlades till kustartilleriets stadskasern i stället för i f. d. grenadjärkasernen, vilken därvid skulle disponeras av kustartilleriet. Denna besparing möjliggjordes huvudsakligen därigenom, att nybyggnad av kaserner m. m. på Oscarsvärn i så fall icke därvid erfordrades.

De ovan angivna kostnaderna finge icke betraktas såsom slutgiltiga men syntes vara tillräckligt noggranna för att medgiva en objektiv jämförelse alternativt emellan ur kostnadssynpunkt.

I den genomförda utredningen beträffande de olika alternativens kostnader hade icke några som helst synpunkter lagts på alternativens lämplighet ur utbildnings- och övningssynpunkt eller i övrigt för ifrågavarande ändamål annat än såtillvida, att erforderliga kostnader medräknats för lösande av därmed sammanhängande byggnadsfrågor.

Beträffande de i vissa alternativ (III och IV) berörda förslagen att uppföra nya etablissemang finge framhållas, att någon undersökning för lösandet av därmed sammanhängande markfrågor m. m. icke verkställdes. Sålunda hade ej heller i de angivna kostnadsberäkningarna medräknats kostnader för mark, bostäder, vattenförsörjning, insprängda skyddsrum, brandskydd, busstrafik, telefonnät, poststation m. m., för vilka poster dock torde få beräknas ytterligare betydande belopp. Detta gjorde att dessa alternativ skulle medföra betydligt ökade kostnader i förhållande till det i propositionen 1942: 210 framlagda förslaget. Marinförvaltningen bortsågo därför i fortsättningen helt från alternativen III och IV.

Med hänsyn till den besparing, vilken i enlighet med följande kostnads-sammanställning vore möjlig därest marinens nuvarande sjukhus bibehölls såsom sådant, och i anslutning till vad marinförvaltningen i denna fråga framhållit i utlåtande över förenämnda sakkunnigförslag samt också därtill, att ett utnyttjande av detta sjukhus för annat ändamål skulle medföra högst avsevärd tidsutdräkt innan ifrågavarande byggnader kunde överlämnas och tagas i bruk för detta nya ändamål, förutsatte marinförvaltningen i fortsättningen, att berörda byggnader icke bleve disponibla för något i detta sammanhang berört ändamål.

Efterföljande kostnadssammanställning upptog under 1) kostnadsberäkningar, vilka gällde under förutsättning att samarbetssjukhus komme till stånd, och under 2) sådana som gällde under förutsättning att marinens nuvarande sjukhus bibehölls.

Kostnadssammanställning:

Alt.	1)	Alt.	2)
	Kostnad		Kostnad
I A	10,760,000	II A	9,150,000
I Aa	10,030,000		
I B	9,710,000	II B	8,100,000
I Ba	9,370,000		

Av de återstående alternativen, II A och II B, vore ur ekonomisk synpunkt alternativ II B det fördelaktigaste. Alternativ II B innebure enligt vad ovan anförts:

1. sjömanskåren till kasernerna Sparre och Ankarstierna
2. sjömansskolan till kustartilleriets stadskasern
3. kustartilleriet till f. d. grenadjärkasernen
4. radioskolan till kasernen Sparre
5. underbefälsskolan till kasernerna Sparre och Ankarstierna
6. värnpliksskolan till kasernerna Sparre och Ankarstierna
7. marinens sjukhus bibehölles.

Beträffande de i den förut refererade motionen framförda synpunkterna beträffande bland annat sjömansskolans förläggning har marinförvaltningen anfört följande.

Med organiserandet av en sjömansskola avsåges, såsom motionären alldeles riktigt framhölle, bland annat att elevernas utbildning bättre än nu skulle kunna inriktas på sjömanskap. Att av detta förhållande draga den slutsatsen, att skolans förläggning till f. d. grenadjärkasernen skulle vara mindre lämplig och ogynnsamt återverka på möjligheterna till sjömansutbildningen kunde däremot icke vara riktigt. Det större segelfartyg, ombord å vilket sjömansskolan eventuellt kunde komma att utbildas, beräknades visserligen för närvarande icke kunna på grund av djupgående förläggas i omedelbar närhet av f. d. grenadjärkasernen, men detta vore heller icke erforderligt, eftersom utbildningen å detta fartyg skulle kommat att ske under sådana former, att ett visst antal elever under olika perioder embarkerade å fartyget. Utbildningen på detta segelfartyg måste nämligen huvudsakligen ske till sjöss. De elever från sjömansskolan, som komme att genomgå dylik utbildning, skulle sålunda under tiden för densamma icke vara förlagda till sjömansskolan utan vara inmönstrade å segelfartyget. Övriga segelfartyg liksom rodd- och segelbåtar, som kunde komma att disponeras för elevernas utbildning i sjömanskap, kunde med fördel förläggas till en sjömansskola vid f. d. grenadjärkasernen. Vid skolans förläggning till kustartilleriregementets kasern skulle lämplig plats för denna omfattande båtmateriel m. m. däremot icke kunna beredas i skolans närhet. Förläggningsutrymme inom varvet kunde måhända tillfälligtvis beredas ifrågavarande båtmateriel genom särskilda anordningar, men kajer och dylikt därstädes vore särskilt sommartid starkt anlitade. Det borde i detta sammanhang också erinras om att det skulle vara främst för utbildningen men även för trafiken till och från varvet och för kommunikationerna med å redden förlagda fartyg m. m. synnerligen olägligt om sjömansskolans båtmateriel skulle vara förlagd inom varvet.

Något framträdande krav på att sjömansskolan skulle vara belägen i varvets närhet föreläge icke. I vissa fall, exempelvis då det bleve fråga om yrkesutbildning av elever vid maskinavdelningen, kunde sådan förläggning tänkas vara av betydelse. Då det emellertid ännu vore ovisst, huru denna utbildning kunde komma att anordnas, föreläge icke skäl att låta dessa förhållanden av mindre vikt vara avgörande på frågan om skolans förläggning.

Försvarsutredningen hade erinrat om att f. d. grenadjärkasernen vore särskilt ändamålsenlig för förläggning av sjömansskolan just med hänsyn till dess något isolerade läge. Detta vore också riktigt. Härav följde nämligen de bästa möjligheter för elevernas tillsyn och trivsel. Även vid gemensam förläggning av manskapet eftersträfvades att kunna avskilja rekrytkontingenten. På grund av trångboddhet i kasernerna kunde detta emellertid icke alltid ske, vilket ur många synpunkter visat sig vara olägligt. En skola som i likhet med sjömansskolan avsåges få karaktären av internatskola borde helst förläggas något avsides. Det terrängområde med sjöstrand, badplatser m. m., som skulle stå till förfogande för sjömansskolan vid dess förläggning till f. d. grenadjärkasernen, skulle i hög grad gynna elevernas fysiska och moraliska fostran, som bleve en av sjömansskolans mest framträdande uppgifter. Möjligheterna till dylik utbildning skulle i många avseenden helt äventyras, därest skolan förlades till kustartilleriets nuvarande kasern. De skäl, som motionären åberopat för en ändring i fråga om förläggningen av sjömansskolan vore sålunda icke bärande.

Marinförvaltningen finge i anslutning till vad ovan anförts såsom sin bestämda uppfattning framhålla, att det vore olämpligt att förlägga sjömans-

skolan till annat av nu ifrågavarande etablissemang inom eller invid Karlskrona än till f. d. grenadjärkasernen. Med hänsyn härtill vore ett utnyttjande i enlighet med alternativ II A, trots därmed förenade merkostnader i jämförelse med alternativ II B, att föredraga. Detta alternativ, II A, innebure enligt föregående redogörelse:

1. sjömanskåren förlades till kasernerna Sparre och Ankarstierna
2. sjömansskolan förlades till f. d. grenadjärkasernen
3. kustartilleriet förlades till kustartilleriets stadskasern och Oscarsvärn
4. radioskolan förlades till kasern Sparre
5. underbefälsskolan förlades till kasernerna Sparre och Ankarstierna
6. värnpliktsskolan förlades till kasernerna Sparre och Ankarstierna
7. marinens sjukhus bibehölles.

Marinförvaltningen hade i skrivelse den 27 augusti 1942 angående anslag för marinen för budgetåret 1943/44 beträffande istandsättnings- och nybyggnadsarbeten inom de olika kasernetablissemangen i Karlskrona anført, att marinförvaltningen för dylika arbeten under budgetåret 1943/44 beräknade erforderligt en summa av cirka 1,925,000 kronor samt att marinförvaltningens avsikt vore att, samtidigt med att resultatet av nu föreliggande utredning angående omprövningen av frågan om den lämpligaste dispositionen för avsedda ändamål av ifrågakommande statliga byggnader i Karlskrona förelades Kungl. Maj:t, till Kungl. Maj:t inkomma med förslag till därmed sammanhängande medelsbehov för budgetåret 1943/44.

I avvaktan på Kungl. Maj:ts beslut i detta ärende funne marinförvaltningen det dock ej lämpligt att nu framlägga detta förslag, men avsåge att så snart direktiv erhållits inkomma med framställning härom.

Under åberopande av vad sålunda anförts har marinförvaltningen hemställt, att Kungl. Maj:t måtte meddela direktiv att en användning av ifrågavarande statliga byggnader i Karlskrona fastställdes i enlighet med följande allmänna riktlinjer

kasernen Sparre avsåges för Karlskrona örlogsstations däcksavdelning och radioskola för förläggning av cirka 1,100 man jämte erforderliga skollokaler, expeditioner m. m.;

kasernen Ankarstierna avsåges för Karlskrona örlogsstations yrkesavdelning för förläggning av cirka 900 man jämte erforderliga skollokaler, expeditioner m. m.;

nybyggnad för chefs för Karlskrona örlogsstation kansli samt för kammars- och sjukvårdsförvaltningarna uppfördes;

f. d. grenadjärkasern avsåges för flottans sjömansskola för cirka 1,000 man; samt

kustartilleriets stadskasern avsåges för förläggning av Karlskrona kustartilleriregementes huvuddel, cirka 900 man, varjämte Oscarsvärns-förläggningen utbyggdes för regementets ytterligare behov, cirka 400 man jämte erforderliga skollokaler, expeditioner m. m.; underofficersbyggnaden avsåges, förutom för bostäder, för vissa expeditioner m. m.

Departementschefen.

I försvarsutredningens betänkande liksom i propositionen 1942:210 räknades med att de för militära ändamål avsedda statliga byggnaderna i Karls-

krona skulle disponeras från den förutsättningen, att den nyinrättade flottans sjömansskola skulle förläggas till förutvarande Karlskrona grenadjärregementes kasernetablissemment vid Gräsvik utanför staden samt att Karlskrona kustartilleriregemente skulle beredas förläggningsutrymmen dels i regementets nuvarande kasern vid Vallgatan, den s. k. stadskasernen, dels ock vid Oscarsvärn norr om Karlskrona. För möjliggörande av kustartilleriregementets förläggning på detta sätt erfordrades viss utvidgning och modernisering av stadskasernen samt uppförande av vissa lokaler vid Oscarsvärn.

De i propositionen 1942: 270 framlagda medelsäskandena för byggnadsarbeten vid Karlskrona örlogsstation, Sydkustens marindistrikt och Blekinge kustartilleriförsvar byggde på den nu angivna förutsättningen. Inom riksdagen ifrågasattes såsom förut närmare berörts en annan disposition av de till militära ändamål upplåtna statliga byggnaderna i Karlskrona, innebärande i huvudsak ett förordande av sjömansskolans förläggning till kustartilleriets stadskasern och kustartilleriregementets utflyttning till grenadjärkasernen vid Gräsvik.

Sedan riksdagen uttalat önskemål om ett närmare överbäggande av frågan om dispositionen av de statliga byggnaderna i Karlskrona, har utredning i ämnet verkställt av marinförvaltningen. Denna utredning bygger på två olika huvudalternativ, det ena innebärande nedläggande av marinens sjukhus och det andra sjukhusets bibehållande såsom sådant. Vid båda alternativen har överbäggats att förlägga flottans sjömansskola antingen till grenadjärkasernen eller till Karlskrona kustartilleriregementes stadskasern vid Vallgatan. För egen del har marinförvaltningen — som dock icke framlagt ett definitivt utformat förslag i ämnet — hemställt, att Kungl. Maj:t måtte meddela ämbetsverket sådana direktiv för den fortsatta utredningen av föreliggande frågor, att marinens sjukhus skulle bibehållas, flottans sjömansskola förläggas till grenadjärkasernen å Gräsvik samt kustartilleriregementet beredas förläggningsutrymmen i stadskasernen och vid Oscarsvärn.

Vid bifall till det under punkt I i det föregående framlagda förslaget förfaller marinförvaltningens förslag om bibehållande av marinens sjukhus för sjukvårdsändamål. Vid den följande behandlingen av olika möjligheter till ordnande av förläggningsförhållandena i Karlskrona bortser jag från sistnämnda förslag.

Innan jag ingår på de kvarstående förläggningsfrågorna vill jag erinra, att det i propositionen 1942: 210 framlagda förslaget till inrättande av en flottans sjömansskola byggde på tanken att rekrytutbildningen vid flottan skulle helt centraliseras till denna utbildningsanstalt, förlagd till Karlskrona. Gentemot denna tankegång har den med stöd av Kungl. Maj:ts beslut den 24 april 1942 tillsatta kommissionen för undersökning rörande utbildningsarbetet inom marinen — sjöförsvarets utbildningskommission — i ett den 31 december 1942 avgivet preliminärt förslag till ordnande av rekrytutbildningen av fast anställt manskap vid flottan framlagt vissa invändningar, vilka böra beröras i samband med bedömandet av frågan om ordnandet av förläggningen för sjömansskolan.

Utbildningskommissionen har framhållit, att en centralisering av denna rekrytutbildning på sätt förutsatts i propositionen 1942: 210 skulle medföra svårigheter för undervisningen i allmänbildande ämnen. Ännu större svårigheter skulle enligt kommissionens mening centraliseringen komma att medföra för yrkesutbildningen för sjömanskårens maskin- och hantverksavdelningar. Med anledning härav har kommissionen ifrågasatt en uppdelning av denna utbildning på det sättet, att Stockholms örlogsstations rekryter tillhörande nämnda avdelningar skulle erhålla hela sin utbildning i Stockholm i stället för i Karlskrona. En i viss mån liknande anordning ifrågasätter kommissionen även för radiorekryterna tillhörande Stockholms örlogsstation.

Marinchefen, som yttrat sig över utbildningskommissionens förslag, har bland annat framhållit, att de av kommissionen framhållna olägenheterna av en centralisering av rekrytutbildningen för den allmänbildande undervisningen icke torde vara hållbara. Marinchefen har därvid åberopat sig på uttalanden av skolöverstyrelsen rörande tillgången på civila lärare i Karlskrona. Ytterligare har marinchefen uttalat, att det av utbildningskommissionen framlagda förslaget om överförande av stockholmsrekryterna på maskin- och hantverkslinjerna till utbildning vid Stockholms örlogsstation endast skulle medföra en minskning av sjömansskolans sammanlagda manskapsstyrka med 170 man. På grund härav och under erinran om de i propositionen 1942: 210 gjorda uttalandena rörande fördelarna av en centraliserad rekrytutbildning vid flottan har marinchefen förordat, att sjömansskolan i princip skulle omfatta samtliga flottans stamrekryter. Marinchefen har härjämte föreslagit inrättande av en verkstadsskola i anslutning till sjömansskolan.

De av sjöförsvarets utbildningskommission i det föregående återgivna synpunkterna beträffande rekrytutbildningens centralisering ha med hänsyn till vad marinchefen anfört ej givit mig anledning att fråga min i propositionen 1942: 210 uttalade principiella uppfattning om fördelarna av en centraliserad dylik utbildning. Då för övrigt ett ställningstagande till utbildningskommissionens förslag — vilket torde kunna äga rum först på grundval av kommissionens slutgiltiga förslag i ärendet — ej i nämnvärd grad kan påverka bedömandet av de nu aktuella förläggningsfrågorna i Karlskrona, har jag vid bedömandet av dessa frågor ansett mig kunna bortse från de jämkningar av sjömansskolans organisation, som kunna följa av ett godtagande av kommissionens synpunkter.

Marinförvaltningen — liksom marinchefen, under vars chefskap ämbetsverket avgivit sitt föreliggande förslag — har bestämt förordat sjömansskolans förläggande till grenadjärkasernen vid Gräsvik. De skäl som förestavat detta ställningstagande kunna sammanfattas på följande sätt. Grenadjärkasernens något isolerade läge anses skänka de bästa möjligheterna för att eleverna i den dit förlagda sjömansskolan skola trivas och samtidigt stå under erforderlig tillsyn. Terrängområdet omkring grenadjärkasernen anges vara synnerligen lämpligt med hänsyn till tillgången på badplatser och förtöjningsplatser för sjömansskolans segel- och roddbåtar. Nu antydda fördelar anses icke föreligga vid sjömansskolans förläggning till kustartilleriregementets stadskasern.

För egen del anser jag de av marinmyndigheterna anförda skälen för sjömansskolans förläggande till grenadjärkasernen ha viss bärkraft. Särskilt bör uppmärksammas, att vissa svårigheter med avseende å fritidsproblemen kunna uppstå, om sjömansskolan skulle förläggas till den nuvarande kustartillerikasernens begränsade område. Genom att marinens sjukhus även kan tagas i anspråk för skolans räkning ökas emellertid möjligheterna att åstadkomma för skolan ändamålsenliga lokaler, markområde och fritidsutrymmen. Över huvud taget torde det förhålla sig så att sjömansskolan endast genom ianspråktagande av sjukhuslokalerna kan vid förläggning till kustartillerikasernen erhålla tillgång till lämpliga undervisningslokaler, varför bifall till det under punkt I av mig framlagda förslaget är en förutsättning för en ändamålsenlig lösning av förlägningsfrågan enligt detta alternativ. De fördelar, som enligt marinmyndigheternas uppfattning skulle stå att vinna genom sjömansskolans förläggande till Gräsvik, äro efter min mening vid nu angivna förhållanden icke så stora, att de uppväga de nackdelar en dylik förläggning skulle medföra för ordnandet av övriga förlägningsförhållanden i Karlskrona liksom även de ökade kostnader, som på sätt av det efterföljande framgår därvid skulle uppstå.

Med denna utgångspunkt vill jag till en början framhålla, att verkställda utredningar givit mig det intrycket, att Karlskrona kustartilleriregemente med dess genom 1942 års försvarsbeslut avsevärt utökade organisation knappast skulle få sin förlägningsfråga tillfredsställande löst genom ett kvarblivande i stadskasernen samt genom anordnande av en ytterligare förläggning å Oscarsvärn. Bortsett från att en delad förläggning för ett regemente i regel måste anses mindre lycklig vill det synas, som om de militära skälen skulle tala till förmån för regementets förläggande till grenadjärkasernen. Gynnsamma utbildningsförhållanden erbjuda sig inom terrängområdet kring kasernen, varjämte det skulle bli möjligt att anordna goda övningsmöjligheter för regementet genom anlitan av det närbelägna Rosenholmsområdet. Vidare skulle regementets rörliga del kunna beredas lämpliga förlägningsutrymmen tillsammans med regementets huvuddel. Kustartilleriförsvarsstaben, som avses skola inrymmas i den förutvarande ingenjörkasernen, skulle dessutom ligga inom nära räckhåll och tillsammans med kustartillerietablissemanten i Gräsvik och Oscarsvärn bilda en naturlig enhet. Enligt vad som framkommit under ärendets beredning torde det vidare förhålla sig på det sättet, att grenadjärkasernen med mindre omgång kan apteras till förläggningsetablissemant för kustartilleriregementet än vad fallet skulle bliva, om kasernen toges i anspråk för sjömansskolans räkning. Härtill kommer, att Oscarsvärn icke synes erbjuda önskvärt utrymme för en dit förlagd, utbyggd kustartilleriförläggning.

Förlägges sjömansskolan till grenadjärkasernen och kustartilleriregementet till stadskasernen samt underofficersbyggnaden och Oscarsvärn (med väsentliga nybyggnader) beräknas byggnadskostnaderna till 10,760,000 kronor, medan samma kostnader vid en förläggning av sjömansskolan till kustartilleriregementets stadskasern och marinens sjukhus samt kustartilleriregementet

till grenadjärkasernen beräknas stanna vid 9,370,000 kronor, innebärande en skillnad till förmån för det sistnämnda alternativet av icke mindre än 1,390,000 kronor.

Av vad jag nu anfört torde framgå, att bedömandet av den föreliggande frågan om en ändamålsenlig fördelning av marinens byggnader i Karlskrona mellan olika militära institutioner erbjuder vissa svårigheter. Efter vägande mot varandra av de synpunkter, som tala till förmån för den ena och den andra lösningen, har jag kommit till den uppfattningen att de starkaste skälen, icke minst de ekonomiska, motivera att kustartilleriregementet förläggas till grenadjärkasernen och sjömansskolan till stadskasernen samt marinens nuvarande sjukhus.

I enlighet med anförda överväganden har ock Kungl. Maj:t efter därom av mig gjord hemställan den 5 mars 1943 uppdragit åt marinförvaltningen att skyndsammast verkställa och till Kungl. Maj:t inkomma med utredning rörande utformningen av och kostnaderna för de i propositionen 1942: 210 förutsedda byggnadsarbetena för marinen i Karlskrona från förutsättningen, att sjömansskolan och kustartilleriregementet förläggas på nyss angivet sätt.

De av mig i det föregående angivna riktlinjerna för ordnandet av förläggningsfrågorna i Karlskrona överensstämma med det av marinförvaltningen framlagda, såsom alternativ I Ba betecknade förslaget. Detta förslag belyses närmare av efterföljande tabell, vari jämväl angivits de av marinförvaltningen beräknade kostnaderna för de olika på grund av förslagets genomförande erforderliga byggnadsföretagen. Kostnadsberäkningarna hänföra sig till prisläget den 1 juli 1942.

Institution	Etablissement	Manskapsstyrka	Beräknad kostnad kronor
Sjömanskåren i Karlskrona samt radioskola och övriga skolor.	kasern Sparre	1,100 man	660,000
	» Ankarstierna	600 »	337,800
	nybyggd kasern vid Ankarstierna	300 »	850,000
	nybyggda skollokaler vid d:o	—	435,000
Chefens för Karlskrona örlogstation kansli.	underofficersbyggnaden	—	194,400
Flottans sjömansskola.	kustartilleriets stadskasern ..	1,000 man	1,100,000
	nuv. marinens sjukhus	—	—
Karlskrona kustartilleriregemente.	f. d. grenadjärkasernen vid Gräsvik	1,150 man	1,740,000
	Oscarsvärn	150 »	
	nuvarande läkarbostället	—	48,600
Kameral- och sjukvårdsförvaltningen.			
Marinens sjukvård.	länslasarettet	—	4,000,000
Summa kronor			9,365,800

eller i avrundat tal 9,370,000 kronor.

Beträffande de av marinförvaltningen sålunda framlagda kostnadsberäkningarna får jag anföra följande.

Kostnaderna för anslutande av marinens sjukvård i Karlskrona till därvarande länslasarett ha upptagits med 4,000,000 kronor. Enligt vad som framgår av vad jag anfört under punkt I i det föregående torde emellertid dessa kostnader såvitt avser statsverket böra upptagas med allenast 3,125,000 kronor (frånsett linoleummattor m. m.). I följd härav torde de sammanlagda kostnaderna enligt marinförvaltningens beräkning kunna minskas med $(4,000,000 - 3,125,000 =) 875,000$ kronor till $(9,370,000 - 875,000 =) 8,495,000$ kronor. Då kostnaderna för anordnande av samarbetssjukhuset i det föregående föreslagits skola finansieras över driftbudgeten bortser jag från dessa kostnader vid bedömandet av investeringsbehovet under kapitalbudgeten för förlägningsförhållandenas ordnande i Karlskrona.

Till det av marinförvaltningen med angivna utgångspunkter beräknade beloppet, 5,365,800 kronor, torde emellertid böra läggas följande kostnader. För beredande av förlägningsutrymme för den infanteristyrka, som under nuvarande förhållanden är förlagd till grenadjärkasernen, erfordras anordnande av vissa barackutrymmen å Rosenholm. Kostnaderna för dessa baracker kunna enligt särskild av arméförvaltningens fortifikationsstyrelse med skrivelse den 8 april 1943 överlämnad utredning, beträffande vilken torde få hänvisas till handlingarna, beräknas till i runt tal 260,000 kronor, av vilket belopp emellertid huvuddelen, eller 205,000 kronor, såsom sammanhängande med försvarsberedskapens upprätthållande, torde böra finansieras över förskottsstaten för försvarsväsendet. Härvid har jag, med godtagande av vissa utav chefen för kustartilleriregementet lämnade uppgifter, utgått från att åtminstone 200 man av infanteribesättningen skola kunna även i fortsättningen förläggas till grenadjärkasernen och att vissa förrådslokaler om tillsammans 2,400 kvadratmeters golvyta, som äro under uppförande å Rosenholm, skola tagas i anspråk för infanteribesättningens räkning. Återstoden av nämnda belopp, eller $(260,000 - 205,000 =) 55,000$ kronor, torde böra gäldas i enahanda ordning som i det föregående berörda kostnader för ordnandet av förlägningsförhållandena i Karlskrona, d. v. s. över kapitalbudgeten. Det sammanlagda kapitalinvesteringsbehovet för nämnda ändamål skulle sålunda, inberäknat kostnader för administration och oförutsedda utgifter med omkring 325,000 kronor, komma att uppgå till $(5,365,800 + 55,000 + 325,000 =)$ i avrundat tal 5,745,000 kronor, beräknat enligt prisläget den 1 juli 1942. Motsvarande kostnader enligt prisläget den 1 juli 1941 kunna uppskattas till i runt tal 5,320,000 kronor.

Jag vill i detta sammanhang även nämna, att marinförvaltningen i skrivelse den 31 december 1942 hemställt om anvisande av ett belopp av 95,000 kronor för anordnande av baracker vid grenadjärkasernen för 200 man tillhörande Karlskrona örlogsstation. Detta förlägningsbehov sammanhänger enligt vad handlingarna i ärendet utvisa med försvarsberedskapens upprätthållande och medelsbehovet för ändamålet — som enligt utlåtande av 1940 års militära byggnadsutredning torde kunna reduceras till 70,000 kronor — lärer därför böra tillgodoses över förskottsstaten.

I det föregående har anförts, att vissa medel redan anvisats för ordnande av förläggningsförhållandena i Karlskrona. Dessa medel, vilka med olika belopp bundits till särskilda specificerade byggnadsändamål, torde jämlikt av riksdagen i förutnämnda skrivelse 1942:376 lämnat medgivande kunna av Kungl. Maj:t användas i överensstämmelse med den ändrade plan för ordnandet av förläggningsförhållandena i Karlskrona, som av mig i det föregående förordats. I detta sammanhang vill jag nämna att jag helst sett, att de närmare kostnadskalkyler, som marinförvaltningen i enlighet med Kungl. Maj:ts beslut den 5 mars 1943 har att verkställa, kunnat föreligga innan dessa lokalfrågor underställas riksdagens förnyade bedömande. Tiden medgiver emellertid icke ett uppskov med frågans avgörande i avbidan på ifrågavarande kostnadskalkylers färdigställande. Från marinförvaltningen har jag under hand inhämtat, att de definitiva kostnadsberäkningarnas slutbelopp synes kunna begränsas till den förut angivna summan av 5,745,000 kronor men att det är tänkbart att vissa förskjutningar kunna bli påkallade vad beträffar kostnadernas fördelning mellan de särskilda byggnadsföretagen. Med hänsyn härtill finner jag mig kunna redan nu föreslå Kungl. Maj:t att för riksdagen framlägga förslag i ämnet, varvid jag förutsätter, att Kungl. Maj:t skall äga att inom ramen för nämnda belopp av 5,745,000 kronor meddela föreskrifter rörande byggnadskostnadernas fördelning mellan de särskilda byggnadsföretagen.

I planen för sjömansskolans förläggning till stadskasernen och marinens sjukhus ingår — såsom av det föregående framgår — även anordnande av en verkstadsskola i bland annat en av marinsjukhuset nu disponerad lokal inom sjukhusområdet, den s. k. bastionen Aurora. Närmare utredning rörande utformningen av för denna verkstadsskola erforderliga lokaler samt de härmed förbundna kostnaderna föreligger icke. Ej heller föreligga beräkningar rörande erforderliga kostnader för anordnande av båthamn vid marinsjukhuset för sjömansskolans behov. Då emellertid med hänsyn till tidpunkten för marinsjukhusets nedläggande arbetena med iordningställande av skollokalen och båthamnen icke torde kunna igångsättas förrän omkring den 1 juli 1944, tarvas icke någon medelsanvisning för ändamålen under nästa budgetår. Det torde emellertid böra ankomma på marinförvaltningen att i samråd med marinstaben uppgöra definitiva förslag och kostnadsberäkningar.

Avslutningsvis vill jag framhålla, att vissa övergångsanordningar torde bli erforderliga med hänsyn till att sjömansskolans verksamhet avses skola taga sin början instundande höst samt att marinsjukhuset torde kunna nedläggas först sommaren eller hösten 1944. Av dessa förhållanden följer nödvändigheten att *dels* under någon tid i viss mån provisoriskt förlägga sjömansskolan, *dels ock* forcera byggnadsarbetena å samarbetssjukhuset. I sistnämnda avseende ha vissa underhandlingar preliminärt förts med representer för Blekinge läns landstings förvaltningsutskott, varvid riktlinjer uppdragits för länslasarettets övertagande av det nu å marinsjukhuset vårdade patientklientelet under loppet av nästa år. — Beträffande vissa kostnader i samband med forceringen av sjukhusbygget får jag hänvisa till vad därom anförts under punkt I.

I anslutning till i det föregående berörda medelsbehov för ordnandet av förläggningen i Karlskrona, vilka avse byggnadsarbeten för Sydkustens marin-distrikt, Karlskrona örlogsstation och Blekinge kustartilleriförsvar, torde till behandling jämväl böra upptagas de medelsbehov, vilka avse byggnadsarbeten vid Karlskrona örlogsvärv.

Jag vill därvid till en början erinra om att 1940 års riksdag för vissa moderniseringsarbeten vid Karlskrona örlogsvärv anvisade tillhoppa 2,000,000 kronor. Beslutet anslöt sig till en av marinförvaltningen i skrivelse den 22 februari 1940 framlagd plan, innefattande vissa tämligen omfattande nybyggnadsarbeten ävensom ändrad disposition av redan befintliga byggnader vid varvet. De sålunda beslutade arbetena ha delvis utförts. Sedan marinförvaltningen emellertid i skrivelse den 7 september 1942 anmält, att den plan, varå nyssnämnda riksdagsbeslut grundats, på grund av senare tillkomna omständigheter — bland annat den med hänsyn till de beslutade kryssarnas storlek erforderliga förlängningen av Oscarsdockan — icke längre kunde oförändrad följas vid de fortsatta moderniseringsarbetena å varvet, har Kungl. Maj:t genom beslut den 16 oktober 1942 bemyndigat marinförvaltningen att vidtaga vissa jämkningar i den år 1940 framlagda planen. Därvid har, i anledning av vad 1940 års riksdag i sin skrivelse nr 255 anfört, tillsetts, att möjligheterna att vid behov å varvet anordna stapelbädd för större fartygs byggande icke efter-satts. Det förändrade byggnadsprogrammet har beräknats kunna, med utgångspunkt från prisläget den 1 juli 1942, fullföljas inom ramen för det av 1940 års riksdag anvisade beloppet 2,000,000 kronor.

I sin skrivelse rörande sjöförsvarets medelsbehov för nästa budgetår har marinförvaltningen räknat med ett avsevärt antal olika byggnadsföretag å varvet, vilka icke förutsatts i nyssnämnda år 1940 framlagda och på hösten 1942 modifierade plan för ombyggnads- och moderniseringsarbeten.

Därjämte har marinförvaltningen i skrivelse den 19 november 1942, såvitt nu är i fråga, hemställt om anvisande å förskottsstat av 108,500 kronor, varav, enligt vad under hand inhämtats, 98,000 kronor motsvarar prisläget den 1 juli 1941, för bränslebesparande åtgärder vid Karlskrona örlogsvärv och Karlskrona örlogsstation samt därvid, med förmålan att utredningen verkställts av södra Sveriges ångpanneförening, upplyst, att åtgärderna beräknades medföra en besparing av tolv procent å bränslekostnaderna, vilka under kalenderåret uppgått till 90,700 kronor vid varvets kraftcentral samt 72,000 kronor vid kraftcentralen å Stumholmen. De föreslagna bränslebesparande åtgärderna innebära installerande av två s. k. economisers — anordningar för utnyttjande av avloppsgasernas värme — samt, förutom tätande av fönster, förbättringar av den värmetekniska utrustningen och av rörsystemens isoleringar m. m. Kostnaderna, enligt prisläget den 1 juli 1942, fördela sig med 61,500 kronor å örlogsstationen samt 47,000 kronor å örlogsvärvet.

Efter prövning av de i medelsäskandena upptagna byggnadsföretagen med ledning av från marinförvaltningen införskaffade uppgifter å de olika företagens angelägenhet har jag funnit mig kunna förorda, att medelsäskanden nu framläggas allenast för följande arbeten vid varvet, nämligen för

modernisering och utvidgning av artilleriskjutbanan, för förlängning av Oscarsdockan m. m. samt anordnande av economiser för värmecentralen vid arbetsgruppen IH, ävensom för nyssnämnda andra bränslebesparande åtgärder vid örlogsvarvet och örlogsstationen.

För modernisering och utvidgning av artilleriskjutbanan vid Karlskrona örlogsvarv har 1942 års riksdag efter förslag i propositionen 1942: 270 å riksstaten för innevarande budgetår anvisat 160,000 kronor. Av den i propositionen lämnade redogörelsen inhämtas, att kostnaderna för detta ändamål av marinförvaltningen beräknades till ett totalbelopp av 240,000 kronor. I följd härav skulle med utgångspunkt från prisläget den 1 juli 1941 återstå att anvisa ett belopp av $(240,000 - 160,000 =) 80,000$ kronor.

I sin skrivelse rörande sjöförsvarets medelsbehov för budgetåret 1943/44 har marinförvaltningen beräknat kostnaderna för färdigställande av ifrågavarande byggnadsföretag till 105,000 kronor, innebärande en av prisstegringar föranledd kostnadsökning av tillhoppa $(105,000 - 80,000 =) 25,000$ kronor.

I enlighet med marinförvaltningens förslag torde för ändamålet böra beräknas ett belopp av 105,000 kronor.

Till förlängning av Oscarsdockan m. m. beräknade marinförvaltningen såsom framgår av propositionen 1942: 270 ett sammanlagt belopp av 460,000 kronor, varav hälften eller 230,000 kronor erfordrades för innevarande budgetår. För egen del förutsatte jag av anförda skäl, att arbetena i fråga skulle kunna bedrivas i långsammare takt än marinförvaltningen tänkt sig, varför jag i nämnda proposition föreslog, att för ändamålet för innevarande budgetår anvisades endast 50,000 kronor för arbetenas påbörjande.

Marinförvaltningen har i sin skrivelse rörande sjöförsvarets medelsbehov för nästa budgetår anfört, att de ifrågavarande arbetenas omfattning vore sådan, att de lämpligen kunde planeras att utföras under tre år. Kostnaderna för resterande arbeten, enligt prisnivån den 1 juli 1941 $(460,000 - 50,000 =) 410,000$ kronor, beräknades numera uppgå till 460,000 kronor. Härav borde 250,000 kronor anvisas under budgetåret 1943/44 och resten jämte eventuella ytterligare prisstegringstillägg under budgetåret 1944/45.

Emellertid framgår av en från marinförvaltningen infordrad utredning i ärendet, att det befunnits lämpligast, att huvuddelen av arbetena å Oscarsdockan komma till utförande under tiden den 15 april—15 september 1945. Med hänsyn till vad sålunda anförts torde medelsanvisningen för nästa budgetår kunna avsevärt begränsas. Enär emellertid varvschefen, enligt vad marinförvaltningen ytterligare upplyst, räknat med att kunna taga fyllnadsmassor från dockförlängningsarbetena till vissa andra arbeten, för vilka medel redan anvisats, torde dock medelsbehovet för tiden intill den 1 juli 1944 böra beräknas till 175,000 kronor, varav 160,000 kronor kunna anses motsvara prisläget den 1 juli 1941. Enär för ändamålet redan anvisats 50,000 kronor, skulle medelsbehovet för nästa budgetår utgöra 125,000 kronor.

Av en i propositionen 1942: 270 (sid. 65) intagen redogörelse framgår, att värmecentralen vid arbetsgruppen IH vid Karlskrona örlogsvarv består av två pannor. För utbyte av den mindre av dessa pannor mot en större fartygs-

ångpanna samt vissa ombyggnadsarbeten i samband därmed beräknade 1942 års riksdag å tilläggsstat för budgetåret 1941/42 ett belopp av 30,000 kronor. I sina anslagsäskanden för budgetåret 1943/44 har marinförvaltningen hemställt om anvisande av 20,000 kronor för installation av en economiser vid ifrågavarande värmecentral. Av marinförvaltningens framställning inhämtas, att den årliga bränslebesparingen med inkopplad economiser beräknas till 163 ton kol, motsvarande en minskning av bränslekostnaderna med ungefär 8,800 kronor per år vid ett kolpris av 54 kronor per ton.

Ehuru jag finner, att det varit lämpligare, om marinförvaltningen låtit frågan om anordnande av economiser vid ifrågavarande värmecentral komma under bedömande samtidigt med den av 1942 års riksdag behandlade frågan om värmecentralens utvidgning, vill jag med hänsyn till vad som upplysts om det ekonomiska utfallet av en sådan anordning icke motsätta mig, att för ändamålet för nästa budgetår beräknas det av marinförvaltningen angivna beloppet, 20,000 kronor. Motsvarande kostnader enligt prisläget den 1 juli 1941 torde kunna beräknas till 18,400 kronor.

Ikke heller mot vidtagande av de i övrigt föreslagna bränslebesparande åtgärderna har jag något att erinra.

Kostnaderna för ordnandet av förlägningsfrågorna i Karlskrona — i den mån de innefattas i den av marinförvaltningen med skrivelsen den 30 november 1942 framlagda utredningen med tillägg för de av infanteriförläggningens förflyttning föranledda kostnaderna — har jag såsom tidigare anförts beräknat till sammanlagt 5,745,000 kronor. De av mig tillstyrkta medelsäskandena för byggnadsarbeten vid Karlskrona örlogsvärv uppgå till sammanlagt (105,000 + 125,000 =) 230,000 kronor, vartill komma kostnaderna för nyssberörda bränslebesparande åtgärder med (61,500 + 47,000 + 20,000 =) 128,500 kronor, i följd varav det sammanlagda här behandlade medelsbehovet skulle komma att uppgå till (5,745,000 + 230,000 + 128,500 =) i avrundat tal 6,100,000 kronor. Dessa kostnader, vilka samtliga äro av natur att böra bestridas inom den för försvarsväsendets femårsplan angivna kostnadsramen, böra — i den mån av riksdagen för ordnandet av förlägningsfrågorna i Karlskrona tidigare anvisade medel icke förslå — gäldas från det anslag å 10,000,000 kronor, som jämlikt i årets statsverksproposition framställt förslag bör under marinförvaltningens delfond av försvarsväsendets fastighetsfond anvisas till Vissa byggnadsarbeten m. m. På sätt i statsverkspropositionen förutsatts bör riksdagens medgivande härtill inhämtas.

Såsom av det sagda framgår innefatta marinförvaltningens anslagsäskanden ett stort antal förslag till medelsanvisning för byggnadsarbeten i Karlskrona utöver de nu berörda. Ett bidragande skäl till att jag icke nu ansett mig böra i vidare mån än i det föregående skett tillmötesgå dessa anslagsäskanden är, att marinförvaltningen ännu icke varit i tillfälle att slutligt undersöka i vad mån de återstående anslagsändamålen och de, som ytterligare kunna tillkomma, kunna bestridas inom den ekonomiska ram, som 1942 års försvarsbeslut innebär. Marinens kostnadsram är, vad avser anslag till byggnadsföretag, tämligen ansträngd, vilket nödvändiggör en sträng gallring bland nu

aktuella förslag till ytterligare kapitalinvesteringar för byggnadsändamål. Icke minst gäller detta Sydkustens marindistrikt och inom detta speciellt Karlskrona örlogsvarv. Inom marinförvaltningen pågår en närmare undersökning av byggnadsbehovet inom detta marindistrikt, vilket kommer att utmynna i förslag till gradering ur angelägenhetssynpunkt av samtliga de förslag till byggnadsföretag, som inom varvet och marindistriktet i övrigt föreligga eller kunna tänkas under de närmaste åren framkomma. Först sedan denna avvägning skett är jag i tillfälle att bedöma de anslagsäskanden, vilka enligt det föregående icke nu upptagits. Jag förutsätter, att detta skall kunna ske i samband med behandlingen av marinförvaltningens anslagsäskanden för budgetåret 1944/45.

Departementschefens hemställan.

Äberopande vad i det föregående anförts får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels godkänna den plan för ordnande av de militära förläggningsförhållandena i Karlskrona, som av mig i det föregående förordats,

dels ock medgiva, att kostnaderna för erforderliga byggnadsarbeten enligt nämnda plan ävensom för övriga i det föregående angivna byggnadsarbeten inom en kostnadsram av tillhoppa 6,100,000 kronor må, i den mån av riksdagen för ändamålet tidigare anvisade medel icke förslå, bestridas från det under försvarsväsendets fastighetsfond, marinförvaltningens delfond, för budgetåret 1943/44 anvisade investeringsanslaget å 10,000,000 kronor till Vissa byggnadsarbeten m. m.

Med bifall till vad föredragande departementschefen under punkterna I och II sålunda hemställt, däri statsrådets övriga ledamöter instämma, förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Johan Treschow.

Bilaga A.

Utredningsmannens förslag till avtal mellan Kungl. Maj:t och kronan, å ena, samt Blekinge läns landsting, å andra sidan, angående bestridandet av kostnaderna för viss utbyggnad av länslasarettet i Karlskrona samt vissa i samband därmed stående frågor.

1 §.

För utvidgning av länslasarettet i Karlskrona i ändamål att lasarettet må kunna för vård emottaga det patientklientel, för vilket marinens sjukhus i Karlskrona är avsett, förbinder sig Kungl. Maj:t och kronan att med ett sammanlagt belopp av 3,120,000 kronor deltaga i bestridandet av kostnaderna för om- och tillbyggnad av ifrågavarande lasarett i huvudsaklig överensstämmelse med ett av de med stöd av Kungl. Maj:ts brev till marinförvaltningen den 14 mars 1941 tillsatta sakkunniga förordat, av arkitekten Nils Grep i Stockholm uppgjort förslag.

Därest de sammanlagda kostnaderna för nyssnämnda om- och tillbyggnad skulle komma att överstiga eller understiga det belopp, som beräknats enligt omförmälda förslag, skall kronans andel i byggnadskostnaderna därefter jämkas med hänsyn såväl till kronans enligt ifrågavarande utredning beräknade delaktighet i byggnadskostnaderna som ock till eventuella förändringar i byggnadsprogrammet.

2 §.

För det i 1 § omförmälda ändamål förbinder sig Kungl. Maj:t och kronan vidare att deltaga i bestridandet av kostnaderna för den erforderliga anskaffningen av inventarier, inberäknat linoleummattor, till lasarettet på grund av den i 1 § angivna om- och tillbyggnaden av länslasarettet i Karlskrona. Kronans delaktighet i dessa kostnader bestämmes sålunda, att kronan gäldar kostnaderna för de inventarier, vilka beräknas belöpa å det antal vårdplatser, med undantag för platser å epidemi- och epidemiobservationsavdelning, som kronan kommer att erhålla å det utbygda länslasarettet.

3 §.

Tiden för igångsättande av i 1 § angivna om- och tillbyggnad av länslasarettet i Karlskrona bestämmes av Blekinge läns landsting i samråd med marinförvaltningen, dock att byggnadsarbetena för det i 1 § angivna ändamål skola igångsättas senast inom ett år från den dag detta avtal blir gällande. Arbetena för ifrågavarande om- och tillbyggnad skola bedrivas på sådant sätt, att driften vid länslasarettet i minsta möjliga utsträckning utsättes för störningar.

4 §.

Genomförandet av i 1 § angivna om- och tillbyggnadsarbeten anförtros en för ändamålet särskilt tillsatt byggnadskommitté, bestående av två av Kungl. Maj:t utsedda representanter jämte suppleanter för dem samt tre representanter för Blekinge läns landsting jämte lika antal suppleanter. Kommittén utser inom sig ordförande.

5 §.

Twist rörande detta avtals tolkning eller tillämpning eller i samband därmed stående rättsförhållanden skall avgöras av skiljemän enligt lagen den 14

juni 1929 om skiljemän, varvid marinförvaltningen vid utseende av skiljeman företräder kronan.

6 §.

Detta avtal skall gälla från och med den¹⁾

Bilaga B.

Utredningsmannens förslag till avtal mellan Kungl. Maj:t och Kronan, å ena, samt Blekinge läns landsting, å andra sidan, angående vård å länslasarettet och epidemisjukhuset i Karlskrona av viss försvarsväsendet tillhörande personal.

Enligt ett mellan Kungl. Maj:t och kronan, å ena, och Blekinge läns landsting, å andra sidan, träffat särskilt avtal skall länslasarettet i Karlskrona utbyggas i ändamål att kunna för vård mottaga sådan försvarsväsendet tillhörande personal, som är berättigad till fri sjukhusvård; dessa sjuka benämnas nedan kollektivt »militärpatienter»; övriga å sjukhuset vårdade benämnas »civilpatienter». Sedan nämnda utbyggnad av lasarettet fullbordats, skall be-
träffande vården av militärpatienterna och ersättningen därför gälla följande:

1 §.

Landstinget förbinder sig att å lasarettet mottaga militärpatienter, som enligt vederbörlig remiss av militär tjänsteläkare är i behov av undersökning och sjukhusvård av beskaffenhet att kunna meddelas å lasarettet.

2 §.

För militärpatienter skall landstinget utan tillgripande av överbeläggning kunna å allmän sal upplåta vårdplatser å lasarettets medicinska och kirurgiska avdelningar.

3 §.

Försvarsväsendet respektive landstinget äger rätt att, vid behov och i den mån så provas lämpligen kunna ske, med militär- respektive civilpatienter belägga de vårdplatser, som beräknats för civil- respektive militärpatienter, men ej äro tagna i anspråk.

4 §.

I 1 § angiven försvarsväsendet tillhörande personal skall jämväl, där så av vederbörande inremitterande militära tjänsteläkare provats nödvändigt med hänsyn till behov av specialistvård eller sådan specialundersökning, som erfordrar särskilda, i regel endast å sjukhus förefintliga anordningar, mottagas å lasarettet för öppen sjukvård.

För sådan vård eller undersökning skall kronan gälda ersättning enligt för ändamålet överenskommen taxa.

5 §.

Landstinget ombesörjer vård och underhåll av samtliga å lasarettet vårdade patienter.

¹⁾ Avser dagen för avtalets undertecknande.

6 §.

Lasarettets förvaltning handhaves på sätt är föreskrivet i gällande sjukhusstadga och lag om vissa av landsting eller kommun drivna sjukhus.

7 §.

Lasarettets läkarvård bestrides av läkare, som avses i ovannämnda lag och sjukhusstadga samt av en å lasarettets medicinska avdelning anställd, av statsmedel avlönad och marinläkarkåren tillhörande biträdande lasarettsläkare.

För reglerande av övriga förhållanden, sammanhängande med vård av militärpatienter på lasarettet skall av Kungl. Maj:t, efter landstingets hörande, utfärdas ett särskilt reglemente.

8 §.

Direktionen för lasarettet skall bestå av fem ledamöter jämte lika många suppleanter. Av de fem ledamöterna respektive suppleanterna skola tre utses av landstinget och två av Kungl. Maj:t. Direktionen utser inom sig ordförande.

9 §.

Av det förslag till inkomst- och utgiftsstat, som det åligger direktionen att årligen avgiva till landstinget, ävensom av andra till landstinget eller dess förvaltningsutskott gjorda framställningar av ekonomisk innebörd, som beröra kronans intresse, skall ett exemplar tillställas vardera försvarsdepartementet och marinförvaltningen. Årsberättelsen för lasarettet skall ävenledes över-sändas till nämnda myndigheter.

10 §.

För vård och underhåll å lasarettet av militärpatienter äger landstinget uppbära ersättning på grundval av driftkostnaderna, sådana dessa framgå av den för året avgivna uppgiften angående inkomster och utgifter enligt medicinalstyrelsens formulär till Bilaga B till årsberättelse för civila sjukhus.

Denna ersättning skall beräknas på sätt i 11 och 12 §§ nedan närmare angives.

11 §.

Kostnaderna under kalenderåret för de ändamål, som finnas angivna i närslutna bilaga, fördelas på kronan och landstinget efter förhållandet mellan antalet ordinarie vårdplatser för militärpatienter och antalet ordinarie vårdplatser för civilpatienter. Såsom avlöningskostnad skola härvid räknas jämväl de löneförmåner, som från vederbörligt anslag å riksstatens fjärde huvudtitel utbetalats till den biträdande lasarettsläkaren vid medicinska avdelningen.

12 §.

Kostnaderna för andra än i 11 § avsedda ändamål, som äro upptagna i medicinalstyrelsens ovan berörda formulär, sammanräknas och fördelas på verkliga antalet underhållsdagar för samtliga under året å lasarettet vårdade patienter, och skall kronan till landstinget erlägga det belopp, som därvid belöper på militärpatienternas underhållsdagar.

13 §.

För vård av patienter å lasarettets epidemiavdelning i andra fall än som avses i 2 § 1 mom. epidemilagen samt för vård av patienter å lasarettets beredskapsavdelning skall kronan till landstinget erlägga en avgift per vård-dag och patient, som med 25 procent understiger medelkostnaden per vård-dag för å lasarettet under året vårdade patienter.

14 §.

I driftkostnaderna skola icke inräknas kostnaderna för ny-, om- och tillbyggnad eller större reparationer eller för anskaffande av dyrbarare apparater och dylikt. I den mån dylika kostnader ifrågakomma och beröra sjukvården av militärpatienter, skall särskild överenskommelse angående kostnadernas bestridande träffas mellan kronan och landstinget.

15 §.

Efter varje kvartals utgång erlägger kronan till landstinget ersättning för vård av militärpatienter enligt av lasarettets syssloman upprättad och av marinförvaltningen godkänd räkning. Härvid skall preliminärt betalning enligt 11 § erläggas med en fjärdedel av motsvarande kostnader för nästföregående kalenderår och ersättning enligt 12 § erläggas med det belopp per vård dag, som framgått ur föregående års räkenskaper, för i sistnämnda punkt berörda utgiftsändamål. Från slutsumman av varje kvartalsräkning skall avdrag göras med beloppet av de avlöningsförmåner, som för samma kvartal från sjöförsvarets anslag utgått till vid den medicinska avdelningen anställd biträdande lasarettsläkare. Sedan lasarettets räkenskaper för ett kalenderår avslutats, göres slutlig avräkning mellan kronan och landstinget för samma år.

16 §.

Under det år, då vården av militärpatienter överflyttas från marinens sjukhus till lasarettet, skall vid uppgörandet av kvartalsräkning kronan debiteras ersättning per vård dag enligt medeldagskostnaden vid lasarettet under nästföregående kalenderår.

Därest överflyttningen i fråga icke sammanfaller med ingången av ett nytt kalenderår och således i 11 § angiven kostnadsfördelningsgrund icke kan tillämpas vid slutuppgörelsen för året, skall härvid i stället förfaras på följande sätt. Om summan av de verkliga årskostnaderna för i sagda punkt avsedda utgiftsändamål är större än det belopp, som utgör produkten av totala antalet underhållsdagar under året och medeldagskostnaden för föregående år för berörda utgiftsändamål, skall kronan utöver förut angiven betalning erlägga sålunda fastställt skillnadsbelopp. Under ovan angivna förutsättning beträffande tidpunkten för överflyttningen av vården av militärpatienter till lasarettet skola jämväl under andra året därefter kvartalsräkningarna uppgöras enligt de i första stycket av denna punkt angivna grunder.

17 §.

Tvist angående tolkningen av detta avtal må icke dragas inför domstol utan skall avgöras av skiljemän enligt lag, dock att tvist rörande sjukvården å lasarettet skall hänskjutas till medicinalstyrelsen för prövning och avgörande.

18 §.

Detta avtal gäller under en tid av ... år, räknat från den
Därest avtalet icke från någondera sidan uppsagts före den
fortfar detsamma att gälla tills vidare med en ömsesidig uppsägningstid av ... år.

Sedan detta avtal tillämpats under tre fulla kalenderår, skall, om någondera parten det påkallar inom loppet av det närmast på denna treårsperiod följande kalenderåret, på grundval av under nämnda period gjorda erfarenheter omprövning ske av grunderna för kronans ersättningsskyldighet. Kan vid om-

prövning, som nu nämnts, enighet ej uppnås, skall frågan avgöras av skiljemän på sätt i 17 § sägs.

19 §.

Uppsäges avtalet, skola därvid uppkommande mellanhavanden, därest enighet mellan kronan och landstinget icke kan uppnås, avgöras av skiljemän enligt lag.

Bilaga till avtalet.

Förteckning

öfver de driftkostnader, som icke alls eller endast i ringa grad påverkas af den omständigheten att vårdplats är belagd eller icke (»fasta» kostnader):
avlöningar, däri jämväl inräknat kostnaderna för personalens kosthåll,
pensionsavgifter,
post-, telegram- och telefonavgifter,
rese- och traktamentsersättningar,
skatter och försäkringsavgifter m. m.,
medicinsk och annan facklitteratur,
värme,
lyse,
renhållning,
inventariers underhåll,
fastigheters underhåll samt
hyror.

Alternativa förslag till ordnandet av vissa förläggningsfrågor i Karlskrona.

Alternativ	Kostnad	Disposition
I A	10,760,000	<ol style="list-style-type: none"> 1. Sjömanskåren till Sparre, Ankarstierna 2. Sjömansskolan till grenadjärkasernen 3. Kustartilleriet till KA stadskasern, underofficersbyggnaden, Oskarsvärn 4. Radioskolan till nuvarande marinens sjukhus 5. Underbefälsskolan till d:o 6. Värnpliktsskolan till Sparre, Ankarstierna 7. Samarbetssjukhus
I Aa	10,030,000	<ol style="list-style-type: none"> 1. Sjömanskåren till Sparre, Ankarstierna 2. Sjömansskolan till grenadjärkasernen 3. Kustartilleriet till KA stadskasern, underofficersbyggnaden, marinens sjukhus 4. Radioskolan till Sparre, Ankarstierna 5. Underbefälsskolan till Sparre, Ankarstierna 6. Värnpliktsskolan till Sparre, Ankarstierna 7. Samarbetssjukhus
I B	9,710,000	<ol style="list-style-type: none"> 1. Sjömanskåren till Sparre, Ankarstierna 2. Sjömansskolan till KA stadskasern, underofficersbyggnaden 3. Kustartilleriet till grenadjärkasernen 4. Radioskolan till nuvarande marinens sjukhus 5. Underbefälsskolan till d:o 6. Värnpliktsskolan till Sparre, Ankarstierna 7. Samarbetssjukhus
I Ba	9,370,000	<ol style="list-style-type: none"> 1. Sjömanskåren till Sparre, Ankarstierna samt underofficersbyggnaden 2. Sjömansskolan till KA stadskasern, nuvarande marinens sjukhus 3. Kustartilleriet till grenadjärkasernen 4. Radioskolan till Sparre 5. Underbefälsskolan till Sparre, Ankarstierna 6. Värnpliktsskolan till d:o 7. Samarbetssjukhus
II A	9,150,000	<ol style="list-style-type: none"> 1. Sjömanskåren till Sparre, Ankarstierna 2. Sjömansskolan till grenadjärkasernen 3. Kustartilleriet till KA stadskasern, underofficersbyggnaden, Oscarsvärn 4. Radioskolan till Sparre 5. Underbefälsskolan till Sparre, Ankarstierna 6. Värnpliktsskolan till Sparre, Ankarstierna 7. Marinens sjukhus bibehålles
II B	8,100,000	<ol style="list-style-type: none"> 1. Sjömanskåren till Sparre, Ankarstierna 2. Sjömansskolan till KA stadskasern, underofficersbyggnaden 3. Kustartilleriet till grenadjärkasernen 4. Radioskolan till Sparre 5. Underbefälsskolan till Sparre, Ankarstierna 6. Värnpliktsskolan till d:o 7. Marinens sjukhus bibehålles

Alternativ	Kostnad	Disposition
III A	¹⁾ 14,200,000	<ol style="list-style-type: none"> 1. Sjömanskåren till Sparre, KA stadskasern, underofficersbyggnaden 2. Sjömansskolan till nybyggnader 3. Kustartilleriet till grenadjärkasernen 4. Radioskolan till nuvarande marinens sjukhus 5. Underbefälsskolan till d:o 6. Värnpliksskolan till Sparre, KA stadskasern 7. Samarbetssjukhus 8. Ankarstierna reserv (eventuellt internat för underofficersskola)
III B	¹⁾ 12,600,000	<ol style="list-style-type: none"> 1. Sjömanskåren till Sparre, KA stadskasern, underofficersbyggnaden 2. Sjömansskolan till nybyggnader 3. Kustartilleriet till grenadjärkasernen 4. Radioskolan till Sparre 5. Underbefälsskolan till Sparre, KA stadskasern 6. Värnpliksskolan till d:o 7. Marinens sjukhus bibehålles 8. Ankarstierna reserv (eventuellt internat för underofficersskola)
III C	¹⁾ 13,100,000	<ol style="list-style-type: none"> 1. Sjömanskåren till Sparre, KA stadskasern, underofficersbyggnaden 2. Sjömansskolan till nybyggnader 3. Kustartilleriet till grenadjärkasernen 4. Radioskolan till Ankarstierna 5. Underbefälsskolan till d:o 6. Värnpliksskolan till Sparre, KA stadskasern 7. Marinens sjukhus bibehålles
IV A	²⁾ 15,000,000	<ol style="list-style-type: none"> 1. Sjömanskåren till Sparre, KA stadskasern, underofficersbyggnaden 2. Sjömansskolan till grenadjärkasernen 3. Kustartilleriet till nybyggnader 4. Radioskolan till nuvarande marinens sjukhus 5. Underbefälsskolan till d:o 6. Värnpliksskolan till Sparre, KA stadskasern 7. Samarbetssjukhus 8. Ankarstierna reserv (eventuellt internat för underofficersskola)
IV B	²⁾ 13,300,000	<ol style="list-style-type: none"> 1. Sjömanskåren till Sparre, KA stadskasern med chefens för Karlskrona örlogsstations kansli till underofficersbyggnaden 2. Sjömansskolan till grenadjärkasernen 3. Kustartilleriet till nybyggnader 4. Radioskolan till Sparre 5. Underbefälsskolan till Sparre, KA stadskasern 6. Värnpliksskolan till d:o 7. Marinens sjukhus bibehålles 8. Ankarstierna reserv (eventuellt internat för underofficersskola)
IV C	²⁾ 13,900,000	<ol style="list-style-type: none"> 1. Sjömanskåren till Sparre, KA stadskasern, underofficersbyggnaden 2. Sjömansskolan till grenadjärkasernen 3. Kustartilleriet till nybyggnader 4. Radioskolan till Ankarstierna 5. Underbefälsskolan till d:o 6. Värnpliksskolan till Sparre, KA stadskasern 7. Marinens sjukhus bibehålles

¹⁾ Oberäknat kostnader för markförvärv, bostäder, vattenförsörjning och skyddsrum för sjömansskolan.

²⁾ Oberäknat kostnader för markförvärv, bostäder, vattenförsörjning och skyddsrum för kustartilleriets nybyggnader.